

**NARRATIV ANALYS AV SPRÅKLIG
IDENTITET OCH ANPASSNING HOS
FÖRSTA GENERATIONENS
SVERIGEFINLÄNDARE**

Riikka Komu

Pro gradu-avhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Våren 2013

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Riikka Komu	
Otsake: Narrativ analys av språklig identitet och anpassning hos första generationens sverigefinländare	
Oppiaine: ruotsin kieli	Pro gradu -tutkielma
Vuosi: 2013	Sivumäärä: 63+2
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän pro gradu -tutkielman tarkoitus on kuvailla ensimmäisen polven ruotsinsuomalaisten kieli-identiteettiä ja kielellistä sopeutumista analysoimalla heidän kirjoittamiaan narratiiveja aiheesta. Ensimmäisellä polvella tarkoitetaan tässä yhteydessä 1960–70-luvulla nuorina aikuisina Ruotsiin muuttaneita suomalaisia. Tavoitteena on löytää sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia siinä, minkälaisia kieli-identiteetit ovat ja miten ne esitetään, kuinka kieli-identiteetit ovat muuttuneet, kuinka kielellinen sopeutuminen on onnistunut sekä millainen yhteys etnisyydellä, kieli-identiteetillä ja sopeutumisella on toisiinsa.</p> <p>Tutkimus on kvalitatiivinen ja metodina on käytetty narratiivista analyysiä. Tutkimushenkilöinä on kuusi henkilöä, jotka yhä asuvat Ruotsissa ja joista viiden äidinkieli on suomi ja yhden ruotsi. Tutkimusmateriaalina ovat heidän kokemuksistaan ja ajatuksistaan kirjoittamansa narratiivit, jotka pohjaavat tukikysymyksiin.</p> <p>Tutkimuksesta selviää, että kielellinen sopeutuminen on tuonut mukanaan ainoastaan lieviä ongelmia. Positiiviseen arvioon saattaa osaltaan vaikuttaa pitkä aikaväli tutkimusajankohdan ja menneiden tapahtumien välillä. Merkittävin tutkimustulos osoittaa, että vahvoja emotionaalisia siteitä esiintyy sekä suomen että ruotsin kieltä kohtaan, mitä voi osittain selittää kaksoisidentiteetin avulla. Siitä huolimatta, että puolet tutkimushenkilöistä pitää ruotsia emotionaalisenä kielenään, ei suomi ole menettänyt merkitystään äidinkielenä. Ainutlaatuinen suhde suomen kieleen symboloi myös suomalaisuutta. Puolet tutkimushenkilöistä pitää suomen kieltä tärkeämpänä kuin suomalaisuutta. Vaikka kaikki tiedostavat, ettei heistä voi tulla täysivaltaisia kieliyhteisön jäseniä Ruotsissa, hyväksyvät he eroavaisuutensa. He tuntevat itsensä muutoinkin nimenomaan ruotsinsuomalaisiksi, erotuksena suomalaisista ja ruotsalaisista.</p>	
Avainsanat: språklig identitet, narrativ, livsberättelse, sverigefinländare	
Säilytyspaikka: Kielten laitos	
Muita tietoja:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING.....	7
2	BAKGRUND	9
	2.1 Sverigefinländare	10
	2.2 Identitetsbegreppen.....	13
	2.2.1 Identitet.....	13
	2.2.2 Etnisk och nationell identitet.....	15
	2.2.3 Språklig identitet	17
	2.3 Tidigare forskning om språk och identitet hos sverigefinländare	19
	2.3.1 Finska språkets betydelse.....	19
	2.3.2 Motstridigheten mellan nationalitet och etnicitet.....	21
	2.3.3 Språklig och social anpassning	23
	2.4 Narrativer och livsberättelser	25
	2.4.1 Begreppen narrativ och livsberättelse.....	26
	2.4.2 Narrativens funktioner och betydelse för identitet.....	27
	2.4.3 Narrativ analys	29
	2.5 Avhandlingens syfte	31
3	MATERIAL OCH METOD	33
	3.1 Analysering av livsberättelser	33
	3.2 Material	34
	3.2.1 Informanternas bakgrund	35
4	ANALYS	36
	4.1 Språklig anpassning	37
	4.2 Språkets betydelse.....	39
	4.3 Etnisk identitet.....	42
	4.4 Språklig identitet.....	43
	4.4.1 SF1 – Förstärker finskhet genom språket	44
	4.4.2 SF2 – Markerar avstånd till finskhet och finska språket	46
	4.4.3 SF3 – Föredrar sin svenskspråkiga sida.....	47
	4.4.4 SF4 – Förhåller sig neutralt till båda språken	48
	4.4.5 SF5 – Revitaliserar negativt laddad finska	49
	4.4.6 SF6 – Bevarar finska som sin största skatt	51

4.5 Sammanfattande analys.....	52
4.6 Jämförelse med tidigare forskning.....	54
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION.....	57
LITTERATUR.....	61
BILAGOR	64

1 INLEDNING

Sverigefinländarnas identitet är ett aktuellt tema i dessa tider då den första generationen är i det livsskede att man lämnar arbetslivet så småningom och ser på sitt liv med bedömande ögon. Nu är det en passande tidpunkt att redogöra för vad de tänker om att vara sverigefinländare, ur ett tillbakablickande och språkligt perspektiv. Detta innebär ett antagande om att man har en säkrare självkänedom och därmed förståelse av orsaker och följder till valen i sitt liv.

Med den första generationen av sverigefinländare syftar jag på gruppen som migrerade från Finland till Sverige under 1960- och 70-talen. Snellman (2003) definierar samma grupp på ett noggrannare sätt. Hon uppfattar generationsbegreppet som erfarenhetsmässigt. Enligt henne är en generation en mängd människor som har en gemensam erfarenhetsbas efter att i samma ålder ha gått igenom en likadan nyckelupplevelse, en vändpunkt. Vändpunkten i detta fall gäller att flytta till Sverige.

Migration och identitet är ett oskiljaktigt par eftersom den nya omgivningen oundvikligt leder till skiljaktigheter jämfört med det tidigare livet. Efter de möjligen trevande, letande första åren i Sverige har den språkliga identiteten under flera årtionden kunnat räkna ut för betydande förändringar. Syftet med denna kvalitativa undersökning är att ta reda på vilka dessa möjliga förändringar hos den första generationen är. Dessutom vill jag veta hur den språkliga anpassningen har lyckats.

Utgående från Saarenlaitas (2009) och Weckströms (2008) undersökningsresultat om *dubbelidentitet* hos andra generationens sverigefinländare förväntar jag att mina informanter i viss mån har en splittrad språklig identitet, men att betydelsen av finska språket är oersätlig på grund av sitt känslomässiga band. Jag antar också att man beskriver början av sin invandringstid milt negativt på grund av Tervonens (1988) resultat om självuppskattningsproblem vid en anpassningsprocess som kräver att identiteten förändras. Jag antar att den språkliga anpassningsprocessen har varit svår på grund av bristande språkkunskaper och andra människors negativa attityder, men att problemen med tiden har avmattats. Rönnholms (1999) undersökning om

sverigefinländares framgångsrika liv med positiv inställning till finskheten skulle stöda denna hypotes.

Jag antar att både en positiv etnisk och en positiv nationell identitet kan stöda språklig identitet och anpassningsprocessen. Därför undersöker jag förutom själva den språkliga identiteten också dess relation till etnisk och nationell identitet.

Min undersökning är narrativ eftersom mitt material består av skriftliga berättelser, närmare bestämt *livsberättelser* och jag analyserar dem ur en narrativ synvinkel. Paren "identitet och språk" och "identitet och narrativ" knyts ihop med varandra. Språket berättar om sin talare eller skrivare och är en del av uttryckarens identitet. Narrativen ger uttryck åt berättarens identitet vilket betyder vem han är. Därför har jag valt en narrativ analys som metod.

Det kan vara svårt att beskriva sina tankar och känslor och ännu svårare att definiera sin identitet. Jag vill ändå försöka att ge en bild av olika individer. Identiteten kan också ha mindre djupliggande signifikanser och markörer. Flera forskare (se t.ex. Block 2006, Joseph 2004, Kukkonen 2003) understryker språkets betydelse för identiteten. Jag anser även att språkanvändning är både ett medvetet val som är synligt för andra människor och en djupgående inre kanal för identifiering och känslor.

Undersökningen är en kvalitativ fallstudie av sex individer och syftar inte till generalisering utan försöker att beskriva och ge exempel på unika identiteter och språkliga upplevelser som anknyter sig till livshistorien. Samtidigt bildar jag en liten bit av en större bild som beskriver den gemensamma upplevelsebasis och världsbilden av generationen i fråga.

Mina informanter är sex personer som bor på olika håll i Sverige. De har invandrat till Sverige under 1960- och 70-talen som var den livligaste tiden för den finländska invandringen i Sverige (Allardt 1996). På den tiden var informanterna ungefär i tjugooårsåldern (se avsnitt 3.2.1). De har valt att stanna i Sverige. Nu är de pensionerade eller närmar sig pensioneringsåldern. Informanterna har bott största delen av sitt liv i Sverige. Det är klart att relationen till Finland, finskhet och finskan har förändrats. Under åren har Sverige blivit ett nytt hem där man har etablerat sig. Mina informanter skiljer sig från en genomsnittssverigefinländare eftersom de inte har flyttat till Sverige för att få arbete vilket har varit ett signifikant motiv för den största delen av den stora invandringsrörelsen (Allardt 1996:33). Dessa människor har haft en social orsak att

lämna Finland. En annan avvikande faktor är de branscher som man har jobbat inom. Urvalet i denna undersökning har utbildat sig och inom kort lämnat de arbetsuppgifter inom tillverkningsindustrin och servicebranscher som finländare vanligen har fyllt i Sverige (se t.ex. Häggström m.fl. 1990: 98).

Forskningsfrågorna för denna undersökning som preciseras i avsnitt 2.5 är följande:

- Hurdana språkliga identiteter skapas i livsberättelserna och hur framställer berättarna dem?
- Hur har den språkliga identiteten som sverigefinländare förändrats?
- Hur har den språkliga anpassningen i Sverige lyckats?
- Hurdan förbindelse finns det mellan etnicitet, språklig identitet och anpassningsprocessen?

Undersökningen har följande disposition. I bakgrundsdelen presenterar jag till en början väsentlig teori om identitet och uppfattningar hos olika forskare. Jag har valt att beskriva identitetsbegreppet ur *etniska*, *nationella* och *språkliga* synvinklar. Därefter presenteras de centrala termerna *narrativ* och *livsberättelse*. Jag diskuterar också sambandet mellan identitet och narrativ. Kapitlet Material och metod ger en allmän bild av informanterna och deras bakgrund samt en introduktion till metodiken. Analysen består av undersökningsresultat och jämförelse med tidigare undersökningar. Till sist sammanfattar jag undersökningen, diskuterar det väsentliga resultatet, utvärderar undersökningsprocessen samt ger förslag till fortsatta forskning.

2 BAKGRUND

I detta kapitel kommer jag att belysa sverigefinländarnas sociala och språkliga anpassning från 60- och 70-talen till idag. Därefter presenterar jag för denna undersökning centrala begrepp samt ger jag en översikt över andra undersökningar som behandlar sverigefinländares identitet. Till sist preciserar jag undersökningens syfte.

2.1 Sverigefinländare

Jag undersöker den första generationen av sverigefinländare för vilken jag i denna undersökningskontext har gjort följande gränsdragning. Jag definierar *den första generationen* som *den grupp som självständigt har kommit till Sverige under den största invandringsvågen på 1960- och 70-talen efter att ha fötts och vuxit upp i Finland* (Allardt, 1996: 27). De representerar de första i sina familjer, i rakt nedstigande led, som har tagit sig till Sverige. Många av dem hör till de så kallade stora åldersklasserna som föddes efter andra världskriget. En del av dem har återflyttat till Finland medan andra har stannat kvar och blivit hemmastadda i Sverige.

Med *den andra generationen* avser jag *barnen till den första generationen*. Dessa människor har integrerat sig i Sverige från första början. En del har aldrig bott i Finland och andra har flyttat dit för att söka sina rötter. *Barnbarnen till den första generationen* utgör *den tredje generationen*.

År 2011 bodde det 427 683 invånare i Sverige med finländsk bakgrund, dvs. sverigefinländare (Statistiska Centralbyrån 2011). 260 960 av dem hör till den andra generationen sverigefinländare vilket betyder att båda eller en av föräldrarna är födda i Finland. Sammanlagt 166 723 av alla sverigefinländare hör till första generationen. Den tredje generationen ingår inte i Statistiska Centralbyråns siffror och utökar således totalantalet.

Största delen av första generationen har kommit under 1960- och 1970-talen. Rekordantalet invandrare från Finland kom mellan 1969 och 1970 då det efterkrigstida Finland drabbades av strukturförändringar och svårigheter med ekonomin (se Allardt 1996: 27-33). Arbetslösheten var hög och lantbrukare styrde kursen mot södra Finland eller städer med brist på bostäder efter nya arbetsuppgifter. I motsats till återuppbyggnadsskedet rådde i det stabila Sverige en betydande ekonomisk tillväxt som orsakade brist på arbetskraft (Allardt 1996). Denna situation erbjöd ett förhoppningsfullt alternativ för många finländare att flytta till grannlandet efter pengar, material och statushöjning (Lainio 1996: 257).

På nationell nivå var alla dragningskrafter för de arbetslösa finländarna på Sveriges sida och bortstöttningskrafterna fanns i Finland. Inte minst ökade utvandringen från Finland till följd av passfriheten och det automatiska arbetstillståndet som den nordiska arbetsmarknaden hade beslutit år 1945 (Allardt 1996: 31).

En del hade tänkt sig att stanna i Sverige bara tillfälligt och senare återflytta till Finland. I den kontexten var det inte akut att tänka på språklig anpassning och språkets bevarande. Den svenska sidan hade förväntat sig att arbetsinvandrarna som minoritet skulle anpassa sig så de kunde klara sig med svenska språket. (Lainio 1996: 257) Huss och Lindgren (1999: 312-313) menar att språket som den finska kulturens kärna rycktes bort genom att svenskarna krävde språkbyte till svenska. Dock påpekar de att den ödmjuka attityden hos de flesta sverigefinländarna underlättade processen. Eftersom de har följt landets sedvanor utan motstånd har majoriteten genomfört sin vilja. I Sverige sågs finskan som ett av många andra invandrarspråk utan behov för särbehandling utifrån historiska eller skandinaviska aspekter – i motsats till svenskans status i Finland.

Språklig anpassning har medfört negativa erfarenheter såsom skam och stigma. Utöver den ekonomiska statushöjden har sverigefinländare fått erfara en social statussänkning som hänger ihop med språket. Edwards (2009: 93) konstaterar att minoritetsgrupper, arbetarklass och andra lägre sociala grupper möter negativ språklig prestige. Lainio (1996: 271-272) bekräftar fenomenet hos sverigefinländare. Han anser att finskan bär ett socialt stigma på grund av den lägre sociala statusen hos dess talare. För att täcka sin etnicitet och därmed undvika negativ värdering har många finnar velat tala svenska - fast också brytningen kan avslöja talarens bakgrund. Enligt Lainio har sverigefinländare haft en omöjlig språksocial situation med hänsyn till anpassningen. Inte heller har den ofta låga utbildningsnivån hos sverigefinländare bidragit till en högre status i Sverige. Endast 10 % av finländarna hade gymnasie- eller högskoleutbildning på 1960- och 70-talen och samma nivå gällde även sverigefinländarna. (Häggström m.fl. 1990: 59, 60)

Likaså poängterar Huss och Lindgren (1999: 312) traditionen av skam med anknytning till finskan i Sverige. De noterar den svenska attityden som negativ mot språkkunskaper i finska som berättar om låg status och färre möjligheter i livet. De konstaterar att en del sverigefinländare har lånat svenskarnas attityd mot sitt modersmål för att skydda sig själva genom att sammansmälta med övriga samhällsklasser (se även Lainio 1999: 264). Att ändra denna attityd i positiv riktning och börja respektera finskan har tagit flera generationer. Det har krävts att man har integrerat sig i samhället genom svenska språket. Först efter att man har byggt upp självförtroende genom att försvenskas har man vågat vara det som man är.

Att tala svenska kunde man nog undvika särskilt på 60-70-talen då de finska kollektiven isolerade sig både på arbetsplatser och på fritiden. Lainio (1996: 268) anser att det sedan

har blivit allt sällsyntare att kunna undvika svenska språkkontakter. De finska kollektiven är inte längre så intensiva. Många medlemmar har integrerat sig i Sveriges kultur och språk.

Frågan om språkförhållanden blev mer aktuell för de familjer som inte återflyttade och som blev upphov till den andra generationen av sverigefinländare. (Lainio 1996: 259) Även Huss och Lindberg (1999: 312) påpekar att först när barnen var utsatta för försvenskning blev man förvånad över att finskan höll på att förloras. Då sverigefinländare började sträva efter sina språkliga rättigheter stötte de på negativa attityder igen. Lainio (1996: 258) beskriver svenskarnas tolkning av sverigefinländares vilja att bevara sitt språk som aggressiv och rentav nationalistisk (se även Huss & Lindgren 1999: 312).

År 2010 fick finskspråkiga äntligen en bekräftelse på sina rättigheter genom språklagen. Då trädde lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. (Språkrådet 2012) Sverigefinländarna räknas numera till nationella minoriteter som skyddas enligt Europarådets ramkonvention och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Därtill definieras finska språket i språklagen som ett nationellt minoritetsspråk som skall skyddas och främjas. Också kulturens bevarande och utveckling skall möjliggöras. I praktiken betyder det att sverigefinländare i dag har rätt att använda finska hos myndigheterna på förvaltningsområdet för finska. Man kan också få tjänster på sitt modersmål i förskola och äldreomsorg. (Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk 2009:724)

Samtidigt som sverigefinländarna har kämpat för sina rättigheter har processen med alla krav enligt Lainio (1996) förstärkt bilden av sverigefinländare som nationalisterna i svenskarnas ögon. Däremot vill Lainio betona kulturens betydelse för sverigefinländarna i stället för nationaliteten. Han förstår nog att finska språket som har varit hotat i det förflutna står som en enande symbol för nationen. Det förklarar vikten av språket för identiteten och samhörigheten, vilket kan vara svårt att förstå i Sverige där det officiella språket inte har stött på liknande språkliga hot.

Först på 80-talet började diskussionen om sverigefinsk identitet. Identiteten utvecklades i takt med finskans samhällsliga status. (Lainio 1996: 267) Enligt Huss och Lindgren (1999: 311-312) var identitetsprocessen så långsam att man först på 90-talet kunde säga att identiteten hos de sverigefinländare som flyttade på 60- och 70-talen hade etablerat sig. Huss och Lindgren (1999: 313) menar att stigman och skammen efter detta har

försvunnit. De har ersatts med en neutral sverigefinländsk identitet, i vissa fall med stolthet, samtidigt som ställningen i samhället har stigit. Huss och Lindgren bekräftar att sverigefinländare har blivit en så heterogen grupp att man kan hitta dem på alla nivåer i samhället. Tiden då majoriteten tillhörde arbetarklassen är förbi.

2.2 Identitetsbegreppen

I det följande presenteras begreppet identitet ur relevanta aspekter för undersökningen. Jag fördjupar och definierar identitetsbegreppet ur etnisk, nationell och språklig synvinkel. Även beträffande etnicitet och nationalitet beaktar jag språkets roll i allmänhet och för sverigefinländare. Dessutom diskuterar jag språklig anpassning.

2.2.1 Identitet

Enligt Joseph (2004) är *identitet* en tolkning av vem man är. För att gå så långt som möjligt i försöket att koncentrera identitetens konstruktion beskriver han människans identitet som att vara det som man är. Joseph (2004: 11) skulle precisera sin bild av identiteten med frågor som ”Vem är du egentligen?” eller ”Vem är du i grunden?” fast man aldrig kan få ett heltäckande svar. Han menar att inga ord kan förklara ens exakta identitet.

Maalouf (refererad i Suleiman 2006: 51) betonar att identiteten är komplex och unik. Dessutom är den samtidigt splittrad och kongruent. Den här harmoniserande sammansmältningen förekommer i sina olika former beroende av situationen. Maalouf understryker därtill att man inte kan tala om den unika identiteten utan att tala om olikhet, för egentligen är olikheten en väsentlig grund för identiteten. Lange och Westin (1981: 183-184) menar vidare att det är frågan om att vara av en viss typ till sin natur på så sätt att man skiljer sig från andra människor. Därtill är kontinuiteten karakteristiskt för identiteten. Oberoende av tid och rum förblir de skiljande faktorerna, dvs. enhetligheten, oförändrade.

Vidare anser Lange och Westin (1981: 187-188) att det är väsentligt för identitetens utveckling att människan känner sig som både en unik individ och som en gruppmedlem. Likaså anser jag att till en klar självbild hör också kontexten i grupperna och samhället och därför använder jag den synvinkel i min undersökning. Jag

undersöker sverigefinländare som har unika historier och som har gått genom en process för att bli medlemmar i det svenska samhället.

Identiteten kan kategoriseras som *personlig* eller *social identitet*. Lange och Westins (1981: 186) definition karakteriserar personlig identitet som syftar på de drag och attribut som skiljer individen från den sociala identiteten som för sin del är en kategorisering som andra människor har gjort. Virta (1994: 22-23) preciserar att den sociala identiteten berör individens och omgivningens förhållande och det som förenar dem. Man kan ha olika sociala identiteter genom att höra till flera grupper.

På en grundligare nivå delar Virta in den personliga identiteten i *jagidentitet* och *självuppfattning*. Jagidentiteten betyder att man bevarar känslan av sig själv som relativt stabil genom alla tider trots personliga förändringar. Självuppfattningen omfattar värderingar och föreställningar om en själv. Vidare delar Virta de sociala identiteterna in i *gruppidentitet* och *kollektiv identitet*. Den förra innehåller uppfattningar, känslor och värderingar av gruppen och medlemskapet. Den senare beskriver känslan av att höra till gruppen.

Följande figur illustrerar den subjektiva aspekten av olika identitetsbegrepp. Indelningen följer Virtas uppfattning.

FIGUR 1 Identitetsbegreppet ur subjektiv synvinkel (Efter Virta 1994).

Edwards framför (2009) ungefär likadana uppfattningar som Virta. Liksom vissa krafter håller samman individer i en grupp utgår Edwards (2009: 19) från att identiteten är en

kohesion inne i individen. Identiteten uttrycker det typiska för individen och står för kontinuiteten genom individens hela liv. Personlig identitet är en summa av alla individuella drag som definierar det som är unikt för en individ. Edwards (2009: 20) anser att alla personliga karaktärer konstrueras genom socialisation inom de grupper som man tillhör.

Som Edwards betonar också Block (2006: 36, 39) betydelsen av individens hela liv för identiteten. Enligt Block letar man efter en hel och konsekvent livsnarrativ för att lösa konflikter och lindra motstridiga känslor. Enligt Block betyder det att identitet är en självmedveten och reflektiv kraft som man har själv skapat och som man själv upprätthåller. Vidare beskriver han identiteten som socialt konstruerad eftersom man presenterar sin narrativ för andra människor genom sina handlingar och språk. Det blir en diskussion om ens nya positioner i förhållandet till det förgångna, nuet och framtiden.

Skutnabb-Kangas (1999: 54-55) anser att människan kan ha flera olika identiteter samtidigt och att de överlappande identiteterna inte behöver vara i konflikt med varandra, men en del av dem är viktigare och mera centrala beroende på tidpunkten. Likaså tar man nya identiteter och lämnar andra. Edwards (2009: 18) är av samma åsikt om att det finns flera identiteter hos en individ varav en del är viktigare än andra.

Utöver sociala och personliga aspekter kan identiteten också iaktas antingen inifrån eller utanpå. Identiteten har två synsätt: *subjektiv* och *objektiv* (Liebkind 1984, se även Lange & Westin 1981:186). Den subjektiva betyder självvärdering och den objektiva anger en värdering av de andra. Jag undersöker särskilt den subjektiva identiteten därför att den troligen är sanningsenlig och ger mer värdefull information. Dock måste man beakta att den objektiva uppfattningen hur andra människor påverkar ens subjektiva uppfattning om sig själv (Virta 1994: 25).

2.2.2 Etnisk och nationell identitet

För att precisera den sociala identiteten är *etnisk* och *nationell identitet* två viktiga dimensioner som gäller känslor av tillhörighet och av att ha något gemensamt. De två termerna är nära varandra, men enligt Virta (1994: 23) finns det en skillnad mellan dem i att den etniska identiteten syftar på språklig-kulturell originalitet medan den nationella identiteten syftar på tillhörighet till eller ursprung från antingen en nation eller ett samhälle.

Joseph (2004: 162-163) anser att etnisk identitet koncentrerar sig mera på härkomsten och det gemensamma kulturella arvet än på politiskt strävande efter autonomi. Däremot handlar nationell identitet enligt honom om politik, territorium samt autonomi som man betraktar som kulturellt arv. Smith (1991: 15) indrar också ekonomin och lagarna i beskrivningen. Trots den politiska färgen anser båda att etniciteten är viktig för den nationella identiteten. Edwards (2009: 155) delar denna åsikt och konstaterar att etnicitet och nationalism ligger nära varandra. Oavsett deras uttrycksformer är åsikter, subjektivitet och symbolik gemensamma, essentiella aspekter för etnicitet och nationalism.

Om språket hör till denna symbolik, och således har en relation till etniciteten, går åsikterna isär. Lainio (1996: 255-257) framför att språket kan ha en uppgift som en etnisk eller en social symbol. I grupperna aktualiseras symbolen med eget språk eller egna särdrag i målspråket, såsom brytning. Symbolen signalerar det etniska ursprunget och samhörighet med gruppen. Lainio lägger särskilt vikt vid språkets roll för sverigefinländare. Finskan har blivit en symbol för samhörighetskänslan och etniciteten. Fast Lainio erkänner finskans betydelse för den nationella identiteten tror han ändå att relationen kan förändras med tiden.

Sallabank (2006) är mindre övertygad om sambandet mellan språk och etnicitet. Hon ifrågasätter språklojalitet i förhållandet till etnicitet och kultur och konstaterar att det inte råder någon gemensam linje bland forskarna i psykologi om huruvida det finns en länk mellan språklojalitet, etnicitet och kultur (Sallabank 2006: 138). Sallabank kritiserar tendensen inom sociolingvistik att ta sambandet som en självklarhet. White (2006: 218) däremot hävdar att språket spelar en avgörande roll i att forma, befrämja och uppehålla nationell identitet.

Medan Skutnabb-Kangas (1999, se avsnitt 2.2.1) konstaterade att nya identiteter kommer och gamla identiteter försvinner, menar hon att de etniska identiteterna med sina lingvistiska dimensioner däremot är signifikant stabila (1999: 55). Trots det anser hon att man inte kan bestämma vad som kommer att hända med etniciteten, språket och identiteten efter att man har lämnat sin etniska grupp som har bestämt individens modersmål. Skutnabb-Kangas anser att de ekonomiska, politiska och sociala förhållandena reglerar hur medveten man är om sin bakgrund; hur viktiga individens etnicitet och modersmål är – samt förhållandet mellan dem. Virta (1994) för sin del

tvivlar inte utan är säker på att etniciteten i alla fall är den primära grunden för identiteten.

2.2.3 Språklig identitet

Som ovan diskuterats, hänger språket samman även med identitetens andra dimensioner. Kukkonen (2003: 7-8) är av samma åsikt och konstaterar att språket lyfter fram språkgruppernas etnicitet, klass och region. Vidare konstaterar hon att språket är den viktigaste komponenten som skapar identitet genom att karakterisera och kategorisera.

Språkets och identitetens relation kan tänkas vara nära. Joseph (2004) anser att språket och identiteten rentav är oskiljaktiga. Enligt honom kan hela identitetsfenomenet uppfattas som språkligt eftersom identiteten kommer väldigt nära språket. Båda behandlar likadana frågor och opererar på ungefär samma sätt. Båda har bildats och utvecklats av samma anledning. Joseph (2004: 11) anger ett enkelt exempel på den språkliga identiteten i form av den primära meningen av identiteten: namnet. Blir man frågad vem man är, förväntas det att man svarar med sitt namn. Det kan tänkas att hela identiteten har givits ett namn som täcker allt individuellt som gör människan annorlunda.

Som det allmänna identitetsbegreppet kan också språklig identitet betraktas som social eller personlig. Den personliga språkliga identiteten har Virta (1994: 24) indelat i *språklig jagidentitet* och *språklig självuppfattning*. Jagidentiteten omfattar olika känslor omkring språket och självet. Känslorna gäller språklig självsäkerhet, språklig gruppanshörighet, språklig skam eller stolthet samt känslan av att språkligt sett vara sig själv. Självuppfattningen däremot handlar om egen språkfärdighet och relation till de språkgrupper som man hör till. Självuppfattningen består av känslor, värderingar och uppfattningar. Också omgivningens positiva och negativa respons påverkar självuppfattningen t.ex. om eventuella bristfälliga språkkunskaper.

Virta betonar att den språkliga identiteten överlappar den etniska identiteten. För sverigefinländare betyder det överlappning av finskan och finsk etnicitet. Virta anser att förankringen i Sverige har lett till en mer balanserad relation också till finskhet, vilket har skapat en positiv dubbelidentitet som "tvåländsk" sverigefinländare.

Utöver att språket kan leda till dubbla identiteter kan det fungera som en skiljande faktor. Edwards (2009: 21) anser att språket kan tänkas vara ett tecken på individualitet.

Den individuella varianten som omfattar accenten och dialekten skiljer oss från varandra. Därtill har språket och språkvarianter en roll genom att binda ihop oss som grupper, såsom etniska och nationala grupper. Mellan Finland och Sverige har språket just den rollen. Huss och Lindgren (1999: 313, se även Lainio 1996: 255) anser språket vara det enda elementet som skiljer finnarna från svenskarna. Likaså Weckström (2008: 78) betraktar språket som utgångspunkt som markerar finnarna i Sverige. Finnarna är en nationell minoritet i Sverige och till stor del förklarar språket tillhörigheten till gruppen. Utöver den nationella minoritetsgruppen utgör sverigefinländare också en lingvistisk minoritet i Sverige.

Språkets roll för identitet kan även ses i allmänna, konkreta identitetsprocesser. Som Block (2006) konstaterat (se avsnitt 2.2.1 ovan) genererar man sin identitet genom att berätta om den för andra människor. Detsamma anser Maalouf (refererad i Suleiman 2006: 51) samt Joseph (2004: 225) som föreslår att identitet är ett slags kommunikation. Joseph beskriver att man kategoriserar och strukturerar sig och sedan presenterar resultatet för sig själv och andra människor genom lingvistisk interaktion.

Det finns olika definitioner på intensiteten av den språkliga identiteten. Kukkonen (2003: 15) konstaterar att en stark språklig identitet betyder att man kan leva och känna sig säker i sitt språk. Enligt henne leder den starka identiteten till öppenhet för det som man inte är. Huss och Lindgren (1999: 316) tar för sin del fram den språkliga identitetens betydelse för minoritetsgrupper. De anser att t.ex. valet av ett minoritetsspråk som hemspråk betyder att identiteten är stark.

Enligt Huss och Lindgren (1999: 306-307) är språkval nuförtiden mer beroende av den individuella identitetsstrategin. Det finns flera strategialternativ, allt från etnisk aktivism till medveten assimilation. Den första generationen verkar som en banbrytare så att följande generationer inte behöver vara så aktiva med att utarbeta sin etniska identitet.

2.2.4 Språklig anpassning

Vid sidan av identitet undersöker jag *språklig anpassning*. Med detta syftar jag på *den process som man går igenom för att integrera sig i det språkliga samhället*. Det kan betyda t.ex. förändring av beteende eller konflikter med omgivande människor. Jag vill veta hur individers språkanvändning, språkliga verksamhet och språkliga attityder i den språkliga omgivningen har förändrats genom tiden. Jag antar att graden av integrering kan variera enligt personens egen motivation, kunskaper och förhållanden. Språklig

anpassning kan troligen vara svår eller lätt – och vara en negativ eller positiv erfarenhet. Jag menar att språklig anpassning delvis hänger ihop med språklig och etnisk identitet. Man förändrar dem möjligen i processen då man integrerar sig och gör förändringar i det språkliga beteendet.

För de flesta sverigefinländare är svenska språket ett andraspråk. Andraspråket, dvs. L2, syftar på ett språk som man lär sig efter att ha nått kunskaper i ett eller flera språk under de första levnadsåren (se t.ex. Spolsky 1999: 181). Inställningen till L2-språket i inlärningsprocessen (eng. *second language acquisition*) kan definieras antingen som *instrumentell* eller *integrerande*. Den instrumentella attityden betyder att andraspråksinläringen inte påverkar identiteten, utan språket fungerar endast som ett verktyg för att kommunicera. Den integrerande attityden ger L2-språket ett symboliskt värde och dess användning leder till identifiering med andra människor som talar språket. (Liebkind, 1999: 148)

2.3 Tidigare forskning om språk och identitet hos sverigefinländare

I detta kapitel ger jag en överblick över de viktigaste undersökningarna kring sverigefinländares identitet och sociala anpassning. Det finns relativt litet forskning som har gjorts om den första generationens språkliga identitet hos sverigefinländare, medan den andra generationen har undersökts närmare. Dessutom är skriftlig datainsamling sällsyntare än muntlig.

2.3.1 Finska språkets betydelse

Andra generationens språkliga identitet och kunskaper i finska språket behandlades i Tuononens (2002) pro gradu. Hon gjorde temaintervjuer med sex personer och utvärderade deras språkliga kunskaper på grund av muntliga prestationer. Hon konstaterar att ju starkare betydelsen av finskheten var för informanterna desto bättre behärskade de också finska språket. Ett urval på sex personer delades in i två grupper; i dem som betonade finskhet och i dem som betonade svenskhet. Sålunda var även gruppernas språkkunskaper olika. Tuononen menar att språklig identitet styr språkkunskapen - åtminstone hos detta inskränkta undersökningsurval. Fenomenet är säkert generellt i någon mån. Jag skulle betona att kunskaper i språk säkert påverkas av även andra faktorer, såsom begränsade möjligheter att använda språket.

Weckström (2008) undersökte förhållandet till finskheten och till finska språket i sin doktorsavhandling. Hon genomförde temaintervjuer med andra generationens

sverigefinländare vilkas föräldrar hade invandrat under samma period som mina informanter. Språkets stora roll för etnicitet och identitet lyftes fram i Weckströms resultat. Språket var bland de första saker som man angav som betydelsefulla element av finskhet. Majoriteten ansåg språket vara det viktigaste elementet av finskhet i Sverige och av den finska identiteten. Ändå var känslan av finskhet viktigare än finska språket.

Weckström beskrev finskhet för sverigefinländare som en abstrakt konstruktion, rentav en produkt av fantasin, som ständigt förändrades. För den andra generationen betydde finskhet någonting annat än för den första generationen. Weckström visade att den andra generationen upplevde både kunskapen i finska språket och den finska bakgrunden som positiva, men privata. Av Weckströms intervjuer framgick det hur informanterna underströk vikten av att kunna svenska språket för att man bodde i Sverige. Finska språket var däremot i första hand ett hemspråk och hörde till familjens privatliv. Fast hemspråket inte hade varit finska och därmed den finska identiteten hade blivit svagare, hade finskspråkigheten en stark, symbolisk betydelse. Enligt Weckström betonar resultatet språkets sociala karaktär och betydelse för kollektivet.

Just hemspråket samt finskspråkiga vänner och kontakter till Finland möjliggjorde bevarandet av finskan bland Saarenlaitas (2009) informanter. I sin pro gradu-avhandling undersökte Saarenlaita andra generationens sverigefinländare och deras språkliga identitet samt tvåspråkighet. Informanterna i temaintervjuerna var tre tvåspråkiga män mellan 21 och 26 år som var födda i Sverige. De betonade viktigheten av att upprätthålla finskan.

Såsom Saarenlaitas ansåg sig också Kyngäs (2012) informanter som var sverigefinländare i andra generationen vara tvåspråkiga, fast språkbehärskan i det ena språket ibland var sämre. Båda resultat visade att man gav värde till tvåspråkigheten och båda kulturerna.

Kyngäs framställde i sin pro gradu-avhandling att bland hennes informanter hade finlandssvenskar en klarare identitet jämfört med sverigefinländare som hade gått igenom en identitetskris. Fast de hade klarat krisen visste de inte precis om de var finnar eller svenskar – snarare kände de sig som någonting däremellan. Kyngäs drog slutsatsen att finlandssvenskar hade en mer stabil identitet, medan sverigefinländare hade en dynamisk identitet.

Kyngäs undersökning var dels en djup-, dels en temaintervju med sex informanter i 22-64 års ålder. De hade alla flyttat tillbaka till Finland, den andra generationen som tonåringar. Informanterna utgjorde två olika tvåspråkiga grupper; finlandssvenskar och sverigefinländare.

Kyngäs informanter hörde till medelklassen och var högutbildade. Kyngäs anser att det kan vara orsaken till att det inte fanns *halvspråkiga*, dvs. individer som varken behärskar det ena eller det andra språket flytande, bland urvalet, utan alla var tvåspråkiga. Kyngäs antar att människor i lägre socialklass kan ha svårare att bevara tvåspråkigheten utan tillräckligt stöd. Hon anser att de riskerar att bli halvspråkiga. Jag tycker att den hypotesen å ena sidan är sannolik men å andra sidan kan man ifrågasätta fenomenets generaliserbarhet. Utbildningsnivån och arbetsuppgifter har säkert en påverkan på värden, livsval och dylikt, men jag ser inte varför en medelklassmänniska nödvändigtvis borde ha bättre beredskap för att upprätthålla och uppskatta språket. Kyngäs förklarar inte vad hon menar med stödet som barnet kan förlora som medborgare från en lägre klass. Och vilket språk det är som är i fara.

2.3.2 Motstridigheten mellan nationalitet och etnicitet

Weckströms (2008) informanter berättade att de såg ut och lät som svenskar, men kände sig finska. De kunde inte ändra faktumet att finskhet hörde till deras identitet på grund av genetik. De identifierade sig som både finska och svenska, men upplevde det inte som förvirrande eller störande. Weckström anser att det var frågan om *hybrid identitet* på grund av kontroversiella känslor.

Ur språkets synvinkel kallar Saarenlaita (2009) den tvåsidiga identiteten *dubbelidentitet*. Eftersom båda språken var viktiga för informanterna kan man enligt henne tala om dubbelidentitet. I hennes material var finskan och finskhet lite viktigare, men samtidigt var svenskheten någonting som inte kunde uteslutas. Saarenlaita överväger om svenskheten var en så självklar del av identiteten att man först skulle uppskatta den om man skulle flytta utomlands. Det skulle säkert också kunna förklara den första generationens stolthet över sina rötter och finskans roll för dem. Det som inte är närvarande är viktigare än i motsatt fall.

Alla tre informanter i Saarenlaitas studie identifierade sig mest som finnar fast de gjorde det också i relation till svenskhet. Resultatet var speciellt intressant i förhållandet till det faktum att ingen av informanterna hade bott i Finland. Kyngäs (2012) motsvarande

informeranter som var sverigefinländare i andra generationen hade bott både i Sverige och i Finland. Gruppidentitetens och omgivningens påverkan var stor enligt hennes resultat. Informanterna kände sig mera svenska när de var bosatta i Sverige. Efter att ha flyttat till Finland kände de sig mera som finnar igen.

Starkare kunskaper i finska samt helt finska föräldrar hade påverkat identitetsvalet hos informanterna i Saarenlaitas studie. Också det faktum att alla informanter ansåg sig vara mer medvetande om sin finskhet än många av deras sverigefinska kamrater kan avslöja en grund för det intressanta resultatet. Saarenlaitas informanter hade en mycket positiv inställning till finskhet. De representerar dock bara fyra individers åsikter och man skulle behöva göra mer omfattande studier för att se om dessa fall är representativa för den första generationen.

Trots att Saarenlaitas informanter inte vill dölja sin finskhet tog dessa unga sverigefinländare avstånd från termen sverigefinländare. De blandade ihop det med finlandssvenskhet och ansåg begreppet syfta för mycket på finskhet. Rönnholm (1992, 1999) anser däremot just finskheten vara kärnan av sverigefinländarnas identitet och nyckeln till en stabil identitet. Jag tror att detta gäller närmare den första generationen.

Hedberg och Kepsu (2008) fann resultat som gick emot Rönnholms tanke om finskheten som nyckel och konstaterade att sverigefinländarnas identitet kunde vara ostadig och faktiskt basera sig på svenskhet. De fann att den finska identiteten hos finlandssvenskar som hade blivit sverigefinländare förändrades med tiden. Hedberg och Kepsu intervjuade i sin studie 22 sverigefinländare varav 12 hade stannat i Sverige och 10 hade återflyttat. Deras resultat visade att den finska identiteten blev starkare efter att man hade flyttat till Sverige, men försvagades under åren i Sverige.

Hedberg och Kepsu upptäckte att identiteten förändrades genom migrationen och bytet av den etniska kontexten. Den sociala status som man hade uppnått i Finland sjönk i Sverige – och därmed förändrades också identiteten som skulle definieras på nytt vid sidan av processen med att integreras i samhället. Den ambivalenta identiteten hos sverigefinländare led också av inre lojalitetskonflikter på nationell nivå, mellan Sverige och Finland. Eftersom den finska identiteten blev starkare genast efter invandringen visade det att identiteten var starkare på avstånd och skönmålades i form av minnen och föreställningar. I slutet blev svenskhet den viktigaste referensramen för den etniska identiteten.

Om resultatet av Hedberg och Kepsu skulle ha blivit annorlunda med icke-finlandssvenska informanter kan man spekulera. I de andra nämnda undersökningarna finns det inte något likadant tidsperspektiv som skulle kunna bekräfta resultatet. Den andra generationen sverigefinländare befinner sig däremot i en annan situation där de inte har lämnat ett fosterland.

Rönholm (1992, 1999) försvarar sin åsikt om att finskheten och den kulturella bakgrunden är centrala för sverigefinländare. Han undersökte hur viktiga relationerna mellan nationalitet, kultur och jagidentitet var för sverigefinländska barn. Rönholm behandlade identitet som en kulturell process varigenom individen blev medveten om sina värdemål och målsättningar för framtiden. Hans uppfattning var att människan är sig själv framför allt som en kulturell representant. Utgående från den uppfattningen konstaterade Rönholm att sverigefinländare filterade sin personlighet genom sin kulturhistoria. Fast Sverige och Finland kulturellt sett är nära varandra speglade sverigefinländare sig genom finskhet och såg sina brister och dygder genom sina rötter.

För sin avhandling hade Rönholm valt att undersöka svenska och sverigefinska barn, speciellt på årskurserna 4-9 i grundskolan. Han undersökte barn i norra Sverige samt i Stockholmstrakten. Som jämförelsematerial samlade han material i skolorna i Birkaland, Finland. Rönholm kompletterade materialet med longitudinella undersökningar. Materialet samlades in med hjälp av enkäter, intervjuer och skrivna texter. Det blev en intressant undersökning som för sin del visade att nationell stolthet samt jagbilden påverkar framgången i skolan och i livet.

2.3.3 Språklig och social anpassning

I sin avhandling presenterade Bijvoet (1998) språkattitydernas och stilistikens påverkan på språklig integration hos första och andra generationens sverigefinländare. Som metod använde hon en matched guise-test och en semantisk differential. Hennes forskningsresultat visade att vuxna män har den lägsta integrationsnivån och de unga, både män och kvinnor, den högsta. Kvinnors starkare integration berodde på deras arbetsuppgifter i servicebranscher som krävde behärskning av svenska språket i högre grad än i de manliga branscherna. Språkattityderna var mer positiva och känslan för stilistisk variation på lexikal nivå högre hos de unga som integrerade sig starkt i språkgemenskapen i Sverige. Samtidigt kände de unga tillhörighet med språkgemenskapen i Finland. För de unga var en dubbelidentitet ett möjligt och naturligt alternativ.

Snellman (2003) undersökte finska arbetares anpassning i Göteborg. Informanterna i hennes studie hade kommit från norra Finland under 60- och 70-talen. Materialet bestod av 57 biografiska intervjuer med första generationen. I de flesta fallen var *närmaste kretsen* den viktigaste motiverande faktorn att ta sig till Sverige. En viktig person eller en grupp av viktiga människor var redan i Sverige eller man reste med den. Dessa informanter hade inga speciella förväntningar om arbetet och förhållanden. Inte heller var förhållandena i Finland särskilt viktiga.

Enligt Snellman (2003) anpassade sig dessa sverigefinländare lätt och mötte inga större språkliga problem eftersom de fick stöd av ett finskt kollektiv. De blev inte utslagna på arbetet eller hade en mindervärdes känsla i Göteborg. De var stolta över sin finska arbetsmoral och var aktiva på fritiden. Aktiviteten begränsades visserligen till sverigefinländares egna evenemang. Det blev ingen integration i den svenska språkgemenskapen.

Snellman behandlade inte anpassningsprocessens utveckling i sin artikel. Därför hann den isolerade situationen inte utvecklas till ett möte med samhället. Detta möte behandlade Tervonen (1988) i en annan undersökning inom psykologi. Hon behandlade sverigefinländares identitet och psykologiska problem som invandrare. Hon intervjuade unga sverigefinländare och deras föräldrar. Hon använde Kellys *repertory grid*-metod som beskriver personligheten med hjälp av faktoranalyser av intervjuer. Tervonen fann i sin studie att invandringen orsakade flera utvecklingskonflikter som var psykiskt krävande att gå igenom. I anpassningsprocessen var man tvungen att tillägga självet nya egenskaper och avstå från gamla egenskaper. Dessa ändringar syntes t.ex. vid språkanvändning eller vid minoritetsställning.

Tervonen baserade sin undersökning på antagandet att utveckling, uppehåll och förändring av identitet är en kontinuerlig process i människans utveckling som pågår hela livet. Identiteten förändras genom de utmaningar som livet sätter. Fast en vuxen människas identitet är tillräckligt fastslagen kräver större utmaningar såsom invandring att man förändrar sig.

I sin undersökning av sverigefinländska familjer kom Tervonen fram till att den första generationen hade en svagare självuppskattning än den andra generationen. Detta lär bero på att den första generationen hade tagit emot problemen i främsta linjen och banat vägen för de efterkommande. De hade gjort ett språng ut i det okända och fått erfara kriser starkare än sina barn som hade anpassat sig till Sverige redan från början.

Tervonen antar att föräldrarna hade en negativare självbild eftersom den etablerade självbilden hade gått genom en omvärderingsprocess som immigrant, en ställning som ofta leder till mindervärdeskänsla.

Weckström (2008) bekräftar Tervonens resultat om en bättre situation för den andra generationen. Enligt Weckströms informanter respekterade det svenska samhället inte tvåspråkighet när det gällde språkparet svenska-finska. Weckström kom fram till att det ändå hade skett en förändring i den sociala statusen. Den andra generationen upplevde sin sociala status bättre än deras föräldrar.

Ofta fokuseras det framför allt på samhällets roll när man talar om sverigefinländarnas ställning. Enligt Rönnholm (1992, 1999) förutsätter sverigefinländarnas belåtenhet med sina liv i Sverige snarare ansträngningar av individen. Individen är själv ansvarig för inställningen till sig själv och sin bakgrund vilket reflekteras vidare i livet i den utmanande miljön. För att lyckas i livet behöver en sverigefinländare enligt Rönnholm vara självsäker och stolt över sina rötter redan som barn. Skolframgången och arbetslivet förutsätter tron på att man inte är sämre än de andra.

Rönnholm ser ett samband mellan självsäkerhet, bakgrund och nationalitet. Enligt honom skall man som sverigefinländare i synnerhet acceptera sin finskhet för att bli en framgångsrik individ. Rönnholm anser att till exempel skolan, arbetet, personliga mål och tvåspråkighet fungerar som kopplingar mellan den nationella identiteten och den personliga identiteten. Som mätare har han använt bandens intensitet. Enligt resultaten fanns det ett samband mellan självförtroendet och både kulturella bindningar och språkfaktorer. Den positiva attityden till sig själv med starka kulturella band ledde till en positiv attityd till studierna. De som var bundna till egna rötter hade bättre betyg. Likaså skyllde de rotbundna inte sitt misslyckande på immigrantbakgrunden, i motsats till dem som ställde sig reserverade till sina rötter. Överhuvudtaget hade de rotbundna bättre självförtroende.

Den process som en sverigefinländsk immigrant går igenom beskriver Rönnholm på så sätt att den nationella och den personliga identiteten förenar sig. Man märker att den nationella bakgrunden plötsligt är viktigare och starkare bunden till identiteten. Han medger nog att denna nivå av nationell medvetenhet varierar enligt individen.

2.4 Narrativer och livsberättelser

I detta kapitel presenterar jag begreppen narrativ och livsberättelse som är väsentliga för att definiera och närma sig undersökningsmaterialet. I denna undersökning har jag valt att syfta på narrativer som närmare kan specificeras som livsberättelser. Därefter ventilerar jag närmare narrativens funktion och betydelse för identitet. Till sist presenterar jag narrativ analys.

2.4.1 Begreppen narrativ och livsberättelse

Att definiera begreppet narrativ är komplicerat eftersom det finns flera åsikter om och synvinklar på begreppet (se t.ex. Andrews m.fl. 2008: 1, Huhtala 2008: 20). I det följande försöker jag ändå utreda olika definitioner och skildringar av narrativer.

Enligt Kalaja (2011: 116) är en narrativ en levnadsteckning som möjliggör inträdet till en människas inre värld på ett noggrannare sätt än alla andra metoder. Hon räknar upp verbala, skrivna och visuella narrativer som möjliga former. Fast narrativer kan hittas överallt är inte alla narrativer. Det som enligt Riessman är en förutsättning för en narrativ är kausalitetsförhållandet. En narrativ skall länka händelser eller tankar. Vilken som helst diskursform fyller inte detta kriterium.

Heikkinen (2002: 185) beskriver för sin del narrativitet som en referensram som fokuserar sig på berättelser som producerar och förmedlar verkligheten. Narrativ forskning använder berättelser som forskningsmaterial – och producerar samtidigt nya berättelser.

Från begreppet narrativ kan man avskilja olika funktioner. Riessman (2008: 6) konstaterar att själva verksamheten som är grunden för narrativen gäller att *framföra en berättelse*. Sedan blir den berättelsen *narrativa data*. Data kan vara olika slags empiriska material och andra undersökningsobjekt. Den verksamhet som behandlar data kallas för *narrativ analys*. Det betyder att man systematiskt undersöker narrativ data.

Ytterligare kan narrativitet syfta på flera företeelser som kan delas in i tre kategorier (Heikkinen 2002: 186): 1) Det kan vara fråga om en kunskapsprocess när man konstruerar sin kunskap och identitet genom berättelser. 2) När det gäller forskningsmaterial där texten har prosaform syftar det på att texten är berättande. 3) Sättet att analysera forskningsmaterial kan delas in i två analyskategorier: a) För det första betyder analyseringen av narrativer att man beskriver materialet med hjälp av metaforer, kategorier och typfall. Då strävar man efter exakthet och kategorisering. b) För det andra kan man göra en narrativ analys vilket strävar efter att skapa en ny,

konsekvent berättelse på basis av materialet. Då blir det en *synthes* i stället för en analys. Den här avhandlingen är således i sig själv en narrativ analys. Enligt Huhtala (2008) kunde man också kombinera båda sätten.

Riessman (2008: 3, 6) definierar narrativ som *en separat enhet av en diskurs*. Enheten omfattar ett brett tematiskt svar som en deltagare i en undersökning har givit. I stort sett följer min undersökning denna princip. Skribenterna har skrivit svar på frågor som följer vissa temaområden. Vidare konstaterar Riessman att man ofta anser en narrativ vara synonym till en berättelse, men egentligen är den ett mer omfattande begrepp där en berättelse är bara *en* narrativtyp inom sociolingvistik. Däremot vill Huhtala (2008: 18) använda begreppet med friare händer. Jag är av samma åsikt och anser att man lika gärna kan syfta till berättelser i stället för narrativer i en narrativ analys, utan att det blir ologiskt eller gör forskningsobjektet otydligare, när man har begrundat sitt val. I denna undersökning används båda termer. Då är berättelsen bara en mer exakt variant av narrativ.

Vidare kan begreppet berättelse preciseras med hjälp av begreppet livsberättelse. Johansson (2005: 23) definierar *livsberättelse* som *den berättelse som en person berättar om sitt liv eller valda aspekter av sitt liv*. I mitt fall är det uttryckligen fråga om en specifik aspekt; språklig identitet och anpassning.

En vidare beskrivning ges av Freeman (2007: 121, 122) som tar upp livsberättelsers karaktär som unika berättelser som inte kan upprepas. Han anser att det mest intressanta med *narrativa livsberättelser* (eng. *autobiographical narratives*) är att få veta vilka saker och händelser har lett till det nuvarande tillståndet. Han menar att det är frågan om att förstå en individ på en personlig nivå. Johansson (2005: 92) instämmer i Freemans åsikt och poängterar att livsberättelser är en bra källa för att analysera personlig identitet. Denna åsikt delar jag som en relevant metodisk utgångspunkt för denna undersökning.

2.4.2 Narrativens funktioner och betydelse för identitet

Riessman (2008: 9) anser att en funktion av narrativen är att göra publiken bekant med berättarens upplevelser för att förstå dem. Antingen som lyssnare, läsare eller åskådare sätter man sig in i berättarens perspektiv. Likaså kan berättaren själv genom narrativer förstå sitt förflutna och sig själv eftersom en narrativ konstrueras av gamla upplevelser.

Det råder en komplicerad relation mellan narrativen, tiden och minnet eftersom man kontrollerar och editerar det förgångna för att motsvara den identitet som gäller i nuet.

En annan synpunkt på narrativer erbjuds av Andrews m.fl. (2008: 10) som betonar tidens betydelse i narrativer. Andrews m.fl. anser att kausalitet inom en narrativ är viktigare och mer karakteristiskt än kronologin eller upplevelserna i sig själva, som också Riessman (2008, se avsnitt 2.2.5) konstaterar. Båda lyfter fram förändringen genom tiden. Narrativer presenterar transformation i berättelser, berättarnas liv och forskarnas förståelse, oavsett om det gäller framåtskridande eller inte.

Huhtala (2008: 22) understryker narrativens interaktiva karaktär. Hon anser att även en skriftlig berättelse kan vara ett samtal eller en dialog. Skribenten har vanligen en konkret person som han skriver till eller åtminstone en imaginär publik. I alla fall är texten avsedd för att nå en publik och skapa reaktioner hos denna. Huhtala är övertygad om att mottagaren, dvs. läsaren, deltar i en diskussion för sin del när han läser texten fast dialogen mellan samtalspartnerna inte är så konkret som i muntligt berättande.

Freeman (2007: 138) anser att en funktion hos narrativer är att skapa en helhetsbild. En blick till det förgångna klargör både identiteten och moraluppfattningen. Båda de här insikterna leder till att man förstår sitt liv som en hel berättelse, genom alla kausaliteter och val som man har gjort.

En annan funktion hos eller snarare sagt ett krav på narrativ ställer Coates och Thornborrow (2005: 11, 13) för meningen. De anser att varje berättelse måste innehålla ett utbyte. För att ha en mening måste berättelsen vara värd att berätta. Och det förutsätter att berättelsen handlar om ovanlighet och är oväntad. Annars är den inte intressant eller vettig. Bland alla andra funktioner hos en narrativ anser Coates och Thornborrow (2005: 7, 13) den allra viktigaste funktionen vara stödet för identiteten. En narrativ berättar vem vi är och har därmed en viktig roll för den sociala och den kulturella identiteten. Detta berättande i större skala utformar vidare kulturen.

Som konstaterats ovan (se avsnitt 2.2.3 och 2.4), kan identiteten ses som konstruerad genom narrativer (Joseph 2004; Coates och Thornborrow 2005). Vidare har också andra forskare som Coates och Thornborrow (2005) samt Freeman (2007) övervägt förbindelsen mellan identitet och narrativ och upptäckt att narrativ och identitet stöder varandra på olika sätt. Därför anser jag även narrativ metodik vara naturlig och lämplig för identitetsforskning.

Georgakopoulou (2012) ser narrativer som en fördelaktig metod då de erbjuder ett *icke-positivistiskt* och experimentellt sätt att undersöka individers identiteter. Det är alltid frågan om en individ – ett unikt självbiografiskt fall – inte bara *någon* medlem av samhället.

Sintonen (1999: 138) använder narrativer som ett sätt att närma sig identiteten vilket betyder att identiteten skall förstås ur en narrativ synvinkel. Identiteten handlar alltså om en självvärdering som överförs narrativt. Människan skriver om sin identitet genom att skriva sig in i sin livsberättelse. Jag anser definitionen vara naturlig. Jag har en likadan synpunkt på mitt eget material och ser dessa livsberättelser inte bara som fallbeskrivningar utan också som självvärderingar.

Kukkonen (2003: 15) ser språkets betydelse för identiteten genom berättelser om identiteten. Man tänker konstant på sitt förflutna och berättar om de förändringar som har skett i livet i form av samtal och dialoger. I berättelserna reflekterar man över sig själv. Kukkonen ser det som identitet som ”kommer i och genom språket”.

Bamberg (2009: 133) tvekar däremot beträffande om det spelar någon roll för identiteten att bli föreställd för andra människor. Han motsätter sig de talrika positiva värderingarna om narrativens betydelse för identitet. Han anser att en narrativ egentligen kan begränsa identiteten. Många narrativer saknar nämligen en kommunikativ dimension där man skulle diskutera identiteter i samspel med andra parter. På så sätt lämnar man identiteten på en nivå där den är obehandlad och ofärdig.

2.4.3 Narrativ analys

Den narrativa nivån som analyseras ligger mellan två andra nivåer i berättelsen. Den yttersta nivån är berättelsen som konversation eller samtal. Den mellersta nivån är berättelsen som berättande och den innersta är berättelsen som händelser. Följaktligen koncentrerar sig narrativ analys på en *intersubjektiv värld* dit de två djupaste nivåerna hör. (Young 1987: 16, 62, 211)

Att analysera narrativer betyder i praktiken att man tolkar berättelser som fungerar som informationskälla. I den processen är forskaren själv i en nyckelroll med sina val och uppfattningar. Enligt *det hermeneutiska synsättet* gör forskaren en egen tolkning genom att sammansmälta texten, läsaren och kontexten (Huhtala, 2008: 20). Riessman (2008: 11, 13) understryker att narrativ analys varierar från fall till fall och utan stöd från färdiga kategoriseringar. Snarare hänvisar narrativ analys till en grupp av metoder som

är avsedda för tolkning av texter i form av berättelser. För narrativ analys är det inte väsentligt hur berättaren berättar sin narrativ, utan man tolkar saker bakom orden och handlingen.

Även Andrews m.fl. (2008: 1) betonar att den narrativa analysmetoden inte erbjuder några klara eller omfattande regler om passande material, sättet att undersöka eller analysera materialet. Med en rad av narrativer förstår man bättre sociala frågor som gäller individer och grupper. Riessman (2008: 13) stöder tanken och konstaterar att de enstaka fallstudierna med tiden blir en bas för andra undersökningar vilkas resultat redan kan generaliseras i någon mån.

Phoenix (2008: 67) betonar att narrativer är mycket mera än bara beskrivning av händelser. Skribenten kanske lyfter fram stora personliga processer eller sin egen filosofi som reflekterar identiteten. För att komma närmare dessa processer har Greggs (2006) formulerat uttrycket *självddefinierande landmärken* (eng. *self-definitional landmarks*). Han anser att identitet i livsberättelser kan analyseras genom att fokusera på dessa landmärken som är kontraster mellan betydande händelser, självet och relationer.

I min avgränsade undersökning är hela övertemat en vändpunkt i livet med dess påföljder då det blir en sammansmältad rad av självdefinierande landmärken. Det kan vara svårt att skilja dem åt. Därför behandlar jag dem snarare som en helhet i stället för att nämna enskilda händelser.

Även Riessman (2008: 9) beskriver narrativer som en ingång till skribentens perspektiv med hjälp av identifikation och föreställning. I stället för den ytterst individuella upplevelsevärlden vill Huhtala (2008: 31, 32) betona läsarens egen analys. Enligt henne är det inte nödvändigt att försöka förstå den innersta känslan och tanken som skribenten har haft eftersom det är en privat sak. Man behöver inte göra en helt neutral tolkning, men man skall hålla isär sina egna fördomar, antaganden och subjektiva åsikter.

Freeman (2007: 136) påminner om att intervjumaterialet i vissa avseenden inte är helt autentiskt. Innehållets teman kommer inte fram naturligt när intervjuaren instruerar den intervjuade. Riessman (2008: 23, 25, 50) understryker däremot att det finns två deltagare i intervjusituationen som konstruerar narrativen. Intervjuaren bearbetar narrativen med sina hypotetiska frågor, vilket är nödvändigt för att få den intervjuade att erinra sig aktivt. Även Wigg (2009: 201, 203) försvarar forskarens möjligheter att

kontrollera intervjuens gång, men anser att analysen är forskarens egen produkt. Det är inte meningen att ge en exakt bild av det som har hänt utan att presentera individens subjektiva minnen.

Narrativt material kan vara både krävande och givande eftersom det sammanfattar viktiga saker i en kort form. Riessman (2008: 24) framhäver att ett minne i en bisats kan ge en bild av ett kollektiv eller en specifik period - och på individuell nivå information om människans vardag och viktiga val i livet. Jag själv anser också jag att just detaljer kan berätta mer än ramerna för hela livshistorien. Riessman (2008: 23) anser att målet med en narrativ intervju är att hellre skapa detaljerade berättelser än för korta svar. Jag anser att det är omöjligt att alltid nå en viss längd och exakta detaljer eftersom varje informant är olik en annan berättare. Man kan inte värdera narrativer som antingen goda eller dåliga, för en kort och enstavig berättelse kan innehålla ett stort budskap.

2.5 Avhandlingens syfte

I denna undersökning vill jag redogöra för språklig identitet hos första generationens sverigefinländare. Det betyder att jag söker både identitetens innehåll och hur det syns i narrativer. För att stöda identitetsanalysen tar jag reda på även språklig anpassning. Det hjälper med till att förstå hur identiteten har bildats. Syftet är således att konstruera en helhetsbild av den språkliga identiteten och dess bakgrund. Detta mål försöker jag att nå med hjälp av följande termer:

Med *språklig identitet* menar jag den *subjektiva* uppfattning om ens förhållande till samt betydelsen av de språk som man använder i vardagen. Jag kommer att precisera detta närmare med hjälp av begreppet *språklig jagidentitet* som enligt Virta (1994) överlappar även den *etniska identiteten* (se avsnitt 2.2.3). Undersökningsmaterialet som består av berättelser skrivna av informanterna behandlar jag som *narrativer* och närmare bestämt som *livsberättelser*. Det gäller inga livstäckande berättelser, utan tematiska skrifter som behandlar erfarenheter från en viss synvinkel vilket stöder Riessmans (2008 se avsnitt 2.4.1) uppfattning om narrativens karaktär.

Det finns olika uppfattningar om huruvida en livsberättelse är en narrativ eller inte. Enligt Arvidsson (1998: 25) är en narrativ endast en aspekt av livshistorier bland andra. Arvidsson ser livsberättelser som är skapade genom intervjuer som en rad av olika

sekvenser där narrativen är en avgränsad berättelse inom livsberättelsen. Till skillnad från Arvidsson anser jag att livsberättelser kan vara fullständiga narrativer. Jag ser inget hinder för att räkna *kronologiska* eller *deskriptiva* avsnitt med i narrativen. En hel narrativ kan väl innehålla olika avsnitt som är berättande på olika sätt. Graden av narrativitet beror också på hur intervjun är planerad och genomförd.

Syftet med undersökningen är att svara på följande forskningsfrågor: Hurdana är de språkliga identiteterna som informanterna har enligt de livsberättelser som de har skrivit? Hur beskriver man sin språkliga identitet? Hur har de språkliga identiteterna förändrats under tiden som sverigefinländare? Hur har man anpassat sig språkligt i Sverige? Kan man se en förbindelse mellan språklig identitet, etnicitet och anpassning? Hurdan är den förbindelsen?

Jag vill veta hur man beskriver och uttrycker sådana väsentliga händelser i ens liv som belyser ens inre känslor och tankar. Dessa känslor och tankar behandlar etnisk identifiering, svenska och finska språkets betydelse, den språkliga situationen och språkets emotionella dimension. I synnerhet är det viktigt att få veta hur säker eller osäker man är om sin språkliga identitet. Detta gör jag genom *narrativ analys* som fokuserar på innehållet samt åsikter och känslor som förmedlas mellan raderna, dvs. utan konkret uttryck. Centralt för analysen är att den består av både en *holistisk* och en *tematisk* analys (se avsnitt 3.2) vilket innebär att jag å ena sidan analyserar narrativer som enskilda berättelser och å andra sidan kombinerar det väsentliga och möjligen gemensamma i dem. Min uppfattning av narrativer följer det *hermeneutiska synsättet* som innebär att narrativ analys är forskarens egen tolkning av materialet. Metoden kan räknas med i *konstruktionistisk livsberättelsetradition* (se avsnitt 3.2) som utesluter kontexten utanför materialet i analysen.

Min hypotes är att den språkliga identitet som beskrivs i narrativen framstår som dubbel eller balancerar mellan finskhet och svenskhet. Denna tendens syns i Weckströms (2008) och Saarenlaitas (2008) undersökningar om den andra generationen. Ändå antar jag att finska språket som modersmål har en suveränt kraftigare betydelse än svenska språket eftersom den första generationen är född och har bott länge i Finland före flyttet till Sverige. Jag antar att den språkliga anpassningen har varit svår i början och den är lite negativt känsloladdad. Som Tervonen (1988) redogör kan man ha en nedvärderad självuppskattning under anpassningsprocessen. Jag antar att man med tiden har kommit över dessa känslor. På grund av Rönholm (1999) longitudinella studie

antar jag även att ju mer okomplicerad relationen till finskhet är desto nöjdare är man med sin språkliga identitet.

3 MATERIAL OCH METOD

Som analysmetod för denna kvalitativa undersökning använder jag narrativ analys. I detta kapitel presenterar jag de viktigaste principer som gäller analysering av livsberättelser eftersom de aktuella narrativen är i den form. Därefter ger jag en kort beskrivning av materialet och insamlingen av detta.

Till största delen följer jag Wiggs indelning av analyssätt och kombinerar sätten enligt mitt syfte för undersökningen. Tillämpningen är möjlig eftersom narrativ analys inte följer någon enstaka regel, utan kan anpassas från fall till fall.

3.1 Analysering av livsberättelser

Livsberättelseforskningen som metod kan placeras i en större kontext, *biografisk forskning*. Oftast genomförs undersökningen i form av intervjuer med en tillbakablickande aspekt vilket innebär att man gör *retrospektiva intervjuer*. (Wigg, 2009: 198-199) Enligt Wigg (2009: 199) är syftet med metoden att förstå människors liv genom att ge kunskap om individers erfarenheter och tankar om ett visst tema, under en viss period. Johansson (2005: 23, 320) tillägger att undersökningens centrum ligger i människors egen tolkning av sin identitet och sitt liv. Johansson anser att vändpunkter i livet ger en betydande analysbas för detta.

Det finns *holistiska* och *tematiska* analyser. Man kan antingen välja att analysera varje enskild berättelse för sig eller att leta efter gemensamma drag och lyfta fram olika former av förekomst inom ett tema i berättelserna. (Wigg, 2009: 201, 204) I min undersökning kombinerar jag båda analyssätten. För det mesta sammanfattar jag hela materialet, men samtidigt tar jag upp det intressanta från enskilda historier.

Fast man i analyser av livsberättelser ofta delar in analyserna i sådana som fokuserar sig på vad man säger och sådana som betraktar hur man säger det, anser jag att det är mer intressant att beakta båda aspekterna. Därför sammansmälter jag *hur* och *vad* i min undersökning. Jag vill ta reda på hur identiteter syns i berättandet, men samtidigt visa de konkreta anpassningsprocesserna. Jag stöder mig på Wigg (2009: 209) som redovisar att identiteten kan förekomma och analyseras som både innehåll och form.

Analyser av livsberättelser kan Enligt Wigg (2009: 201) delas in i två inriktningar. *Klassisk livsberättelsemetod* (engl. *life history*) innebär åsikten att livsberättelser skall analyseras i relation till kontexten som betyder samhället och andra faktorer. *Konstruktionistisk livsberättelsetradition* (engl. *life story*) stöder däremot tanken om att själva berättelsen innehåller en kontextualisering - att sammanhanget konstrueras av berättaren. Självt anser jag att i min undersökning ligger berättelsernas värde i själva berättelsen, men att man ändå måste ha en allmän kännedom om förhållandena kring berättarens liv för att förstå berättelsen grundligt. Jag anser att man i analysen skall öppna det som berättaren har utelämnat som självklart och förstå vad som har lett till situationen. Jag skulle säga att min undersökning betonar själva berättelsen i stället för kontextualisering. Personlig identitet är väl en unik och tillräckligt intressant sak i sig själv.

3.2 Material

Jag har samlat in undersökningsmaterialet genom att kontakta olika föreningar omkring i Sverige som är avsedda för sverigefinländare och sökt frivilliga informanter. Med hjälp av Malmö Suomi Förening och Finska Klubben i Umeå fick jag tag i mina informanter. Ramerna som jag har satt för undersökningsurvalet förutsätter att informanterna skall ha varit unga vuxna när de har invandrat – och att de har invandrat under den största invandringstiden på 60- eller 70-talet.

Materialet består av sex berättelser som är skrivna av första generationens sverigefinländare. Majoriteten, dvs. fem personer, av informanterna är kvinnor. Endast en man anmälde sig som informant. Jag har givit ungefär samma stödande frågor (se bilaga 1) men annars bett dem skriva fritt om sina tankar och erfarenheter. De mest centrala frågorna lyder:

Hurdana känslor väcker finska och svenska hos dig? På vilket språk är det lättare att uttrycka sig? Hurdan är din relation till finska och svenska? Vilket är viktigare: finskhet eller finska språket?

Informanterna har skickat narrativerna via e-post och de har fått välja om de vill skriva dem på en gång eller i tre delar. Berättelserna blev olika långa, från 702 upp till 2805 ord, samt varierande djupa. Eftersom jag har ställt flera stödande frågor för att nå ungefär likadana behandlingsteman blev inte alla texter lika sammanhängande

berättelser, utan enstaka tankar - medan andra är mera analyserande berättelser med en röd tråd.

Alla informanter ville skriva på finska. Fast samtliga ville betona att de har glömt en del uttryck och skulle kunna behöva byta språk till svenska här och där ville även dessa personer välja finskan ur de angivna alternativen, finska och svenska. För några var det frågan om att stärka den skriftliga kompetensen i finska.

Jag har valt att ta reda på informanternas bakgrund för att förstå och sammanbinda de fenomen som förekommer i en bredare kontext. Jag vill givetvis garantera integritetsskyddet och därför berättar jag inte så detaljerat om privatlivet. Erfarenheterna och tankarna är så pass privata. Till exempel boendeorterna har jag uteslutit för att öka anonymiteten.

Informanterna har fått pseudonymer. Jag hänvisar till informanterna med titlar som jag har konstruerat enligt följande mönster. Början av titeln, SF, består av en förkortning på sverigefinländare. Numren från 1 till 5 därefter avser individen som har numrerats i slumpmässig ordning.

3.2.1 Informanternas bakgrund

I det följande belyser jag informanternas bakgrund och anledning för att utvandra till och stanna i grannlandet. De flesta har inte haft någon klar bild av förväntningarna. Man kunde ha haft bra arbetsmöjligheter också i Finland. Orsaken att lämna Finland var social. Man ville frigöra sig från Finland, kasta sig ut i ett äventyr tillsammans med sin kumpan eller komma närmare en svensk livskamrat. Nuförtiden bor de fortfarande i Sverige och är pensionerade eller närmar sig pensioneringsåldern.

SF1

SF1 är född 1948. Som 22-åring beslöt hon 1970 med sin nuvarande sambo att se hurdant livet är i Sverige. Hon studerade engelska vid universitetet. Sina kunskaper i svenska språket utvecklade hon i arbetslivet. Via olika arbetsuppgifter, allt från städning till att vara sekreterare, blev hon tolk med högsta kompetens.

SF2

SF2 är född 1958. Hon bestämde sig för att flytta till Sverige när hon var 21 år. Det var år 1979 och hennes dåtida pojkväns sysslingar bad dem följa med. Hon började sin

karriär med att städa och jobba inom industrin, men övergick senare till kontorsarbete och studier. Hon har arbetat som medicinsk sekreterare.

SF3

SF3 är född 1944 i en tvåspråkig familj och därmed har han behärskat både finska och svenska redan som barn. Vid 26 års ålder tog han sig till Sverige med sin nuvarande sambo. Syftet var att göra livet rikare och vettigare. Livet i Finland hade börjat vara monotont. Trots att han inte hade några speciella framtidsplaner har han stannat i Sverige eftersom han har anpassat sig i samhället och trivts både på fritiden och på arbetet. Han studerade till båtkapten och började en karriär som sådan.

SF 4

SF4 är född 1947. Hon hade aldrig förstått andra som flyttade till Sverige fast det fanns arbete i Finland. Men efter att ha träffat sin blivande man som bodde i Sverige när hon var 29 år gammal, ändrade hon sig. År 1976 hittade hon sig i Sverige. Hon har jobbat på olika tidningar och inom merkantil verksamhet.

SF 5

SF5 är född 1947. Hon var 20 år gammal 1967 när en semester med en dåtida pojkvän i Sverige blev förlängd då hon började leta efter jobb. Hon började sin karriär på olika sjukhus och utbildade sig samt specialiserade sig vidare som skötare inom psykiatrisk vård.

SF6

SF är född 1944. Hon träffade en svensk man i Finland och följde honom som 23-åring till Sverige år 1967. Hon fick jobb som barnträdgårdslärare. Senare studerade hon till modersmåls lärare vilket blev hennes yrke. Dessutom har hon verkat som auktoriserad tolk för myndighet, rätt och ting. Hon har velat stanna i Sverige för sina barns och barnbarns skull.

4 ANALYS

I det följande kommer jag att analysera hur språklig identitet och språklig anpassning syns i de narrativer som har skrivits av informanterna. Jag har delat upp resultaten i fyra

centrala teman: språklig anpassning, etnisk identitet, språkens betydelse och språklig identitet. Med det sista temat skapar jag en helhetsbild av varje enskild informant eftersom jag vill fokusera noggrannare på det väsentligaste temat för undersökningen. Till sist sammanfattar jag alla teman och analyserar olikheter mellan individerna och jämför även resultatet med tidigare forskning.

4.1 Språklig anpassning

Informanterna har anpassat sig i Sverige utan några anmärkningsvärda sociala eller språkliga konflikter. De har valt en integrativ strategi som syns i deras framgång i arbetslivet vilket också kräver utomordentliga kunskaper i svenska språket. De har inte skämts över att vara invandrare med svenska som andraspråk, men en del anser att de inte har lyckats med fullständig språklig integrering.

Ett för materialet representativt exempel på språklig anpassning ger SF1 som betonar att hennes attityd har medverkat till att hon har klarat sig med få motgångar. Trots att hon understryker sin språkliga framgång i Sverige nämner hon i förbigående att hon också har fått höra om sin brytning eller bristande muntliga kunskaper vilket har påverkat hennes uppfattning om sina språkkunskaper:

”I det civila” har jag fått så många reaktioner om mina språkkunskaper att jag skulle vara dum om det inte påverkade min egen definition. (SF1)

"Siviilissä" olen saanut niin monta reaktiota kielitaidostani, että olisin tyhmä, jos se ei vaikuttaisi määritykseeni. (SF1)

Fast hon försöker att rätta sina fel och erkänner dem ser hon inget problem med att vara i den ställning. Hon konstaterar att hon inte alls skäms - tvärtom skryter hon med sin finskspråkighet. SF 1 anser att hon smälter i den svenska språkgemenskapen som följd av sina egna val och ansträngningar. Hon påminner om att man nuförtiden är rentav ”tillåten” att skilja ut sig från svenskspråkiga med hjälp av den lagstadgade minoritetsspråksstatus.

Samma självsäkra, men lite motstridiga linje följer även andra. SF5 konstaterar att hon aldrig har kunnat smälta in språkligt i Sverige. Hon menar att hennes sätt att tala är avvikande från infödda svenskers, men hon låter sig inte störas av att andra märker det. Också SF3 lyfter fram att hans uttal skiljer sig från omgivningens, men att det inte är farligt, utan ett personligt karaktärsdrag. Inte heller SF4 har försökt att dölja den finska accenten i sitt tal:

(...) jag har aldrig ens försökt att tala annan svenska än vad som är naturligt och man kan identifiera mig som finsk på grund av mitt språk. (SF4)

(...) en ole koskaan edes yrittänyt puhua muuta ruotsia kuin sitä mikä on luonnollista ja kielestäni voi tunnistaa että olen suomalainen. (SF4)

Vidare ser hon inte någon mening i att försöka vara som svenskar:

Egentligen har jag inte ens tänkt att man borde smälta in i någon given form eftersom det alltid har varit viktigt för mig att vara den jag är. Det har inte stört mig att jag faktiskt har skilt ut mig från gruppen när jag t.ex. har varit den enda finnen även i större grupper. Jag har bara varit stolt över att inte höra till massan. (SF4)

En ole oikeastaan ajatellut edes että pitäisi sulautua johonkin määrättyyn muottiin koska minulle on aina ollut tärkeää olla sellainen kuin olen. Minua ei ole häirinnyt että tosiaan olen erottunut joukosta kun esim olen ollut ainoa suomalainen isommissakin ryhmissä. Olen vain ollut ylpeä siitä etten ole kuulunut massaan. (SF4)

Inte heller SF6 anser att man ens skulle kunna bli helt integrerad. I början kommenterades och imiterades hennes uttal, och hon blev irriterad för att de andra å sin sida inte kunde uttala hennes namn. Därefter har hon lugnat ner sig, men trots språkkunskaper upplever SF6 att det inte är möjligt att integrera sig fullkomligt. Etniciteten är alltid ett fördomsfullt hinder för att försöka bli svensk i stället för sverigefinländare, anser hon:

Jag har deltagit i den svenska språkgemenskapen på flera sätt. Jag har bland annat studerat vid många universitet, varit med i svenska föreningar, sjungit i körer, vunnit en novelltävling på svenska och även varit med i församlingspolitiken. Jag har ändå aldrig känt mig som en fullvärdig medlem. Man skall vara dubbelt så bra som en infödd för att få respekt. Främmande härkomst förorsakar alltså många sorters motstånd i livet, oavsett hur bra man behärskar språket. Eftersom man har kommit hit som vuxen kan man aldrig smälta in och därför är det bäst att vara det som man är, dvs. förbli sverigefinländare. (SF6)

Olen osallistunut monella eri tavalla ruotsalaiseen kieliyhteisöön, mm. olen opiskellut monessa yliopistossa, toiminut monessä ruotsalaisessa yhdistyksessä, laulanut monessa kuorossa, jopa voittanut novellikilpailun ruotsiksi, olen ollut mukana myös kirkollispolitiikassa. En kuitenkaan ole tuntenut itseäni koskaan täysvaltaiseksi jäseneksi. On oltava kaksikertaa parempi kuin syntyperäinen, jotta saisi arvostusta, eli kyllä muukalaisuus tekee elämää monenlaista vastusta, vaikka kuinka hyvin kielen osaisi; ei aikuisena tänne tuleena, voi koskaan sulautua ja siksi on ollut parasta olla se mikä on, eli pysyä ruotsin suomalaisena. (SF6)

Genast efter ankomsten till Sverige var SF2 omgiven av andra finländare - bekanta och obekanta. Hon bodde på ett invandrarområde. Hon pratade finska både på fritiden och på arbetstid i fabriken där det fanns flera finländare. När SF2 vågade börja tala svenska märkte hon att det gick bra. Hon hade faktiskt varit förtjust i språket ända från skolan.

SF3 är ett specialfall bland informanterna. Han är tvåspråkig och har inte gått igenom samma slags språkliga övning och anpassning. Han skriver att hans dialekt ofta har lyfts fram, men talsättet har förändrats lite genom åren och han har inte upplevt avvikelsen negativt. Förut talade han mera blandspråk, numera ren svenska. Han verkar vara nöjd

med situationen där han får vara inne i den svenska språkgemenskapen som han känner lite mera tillhörighet till jämfört med den motsvarande finska språkgemenskapen. SF3 berättar att eftersom han har anpassat sig även i hela samhället har han stannat i Sverige. Förutom anpassningen har han ingenting annat som håller honom kvar där.

Egentligen skriver ingen informant om skam trots att man torde ha fått höra kritik eller blivit behandlad annorlunda än svenskar. I vissa sammanhang verkar det vara ofrånkomligt att sverigefinländare behandlas ojämnt på grund av deras sätt att tala.

Några tar upp frågan om namnet som kan vara en faktor som skapar fördomar. Till exempel SF2 konstaterar att hon har haft tur med att lätt smälta in i Sverige. Hennes namn avviker inte så mycket från svenska namn och därför har hon inte stämplats så kraftigt som främling.

Den lyckade språkliga anpassningen hos alla informanterna kan man också märka i deras finska bekantas kommentarer. De bekanta har märkt sättet att tala har färgats i Sverige. De bekanta anser att sverigefinländarna nuförtiden talar finska med en konstig melodi och använder flera främmande ord än förut. Också det sverigefinska blandspråket är ett tecken på språkliga förändringar. För SF2 har det också tytt på att hennes kunskaper i finska har försvagats:

Mitt finska språk är inte lika bra, utan det har blivit sverigefinska. Det betyder att vi använder svenska ord böjda i finsk form och det är en fullständigt godkänd språkform. (SF2)

Suomenkieleni ei ole yhtä hyvä, vaan siitä on tullut ruotsin suomi, eli paljon käytämme ruotsalaisia sanoja suomalaiseseen muotoon väännettyinä ja se on ihan hyväksytty kielimuoto. (SF2)

4.2 Språkens betydelse

Hos en del informanter verkar den emotionella betydelsen av finska och svenska vara komplicerad. Båda språken har sina egna positiva dimensioner vars detaljer kan vara svårt att urskilja. Å ena sidan har finskan blivit lite främmande, å andra sidan kan svenskan inte ersätta finskan på ett sätt som man nödvändigtvis ens kan beskriva. Trots detta spelar svenskan en större emotionell roll i livet för några informanter.

I alla fall har finska språket en stor betydelse för alla informanter, oavsett att graden varierar. Modersmålet har bevarat sin betydelse genom åren. SF6 konstaterar att det att tala av finska väcker en känsla av närhet och rotbehandling. Alla anser det viktigt att bevara och upprätthålla kunskaper i finska. Som medel till detta nämndes läsning av

tidningar och romaner, Suomi-föreningarna samt kontakterna till finska vänner och släktingar. En del försöker att följa med i språkutvecklingen. Språkhjälp söks också från bekanta i Finland. För andra har bevarandet av finskan fått mindre uppmärksamhet fast man anser det vara viktigt.

Siffror och räkneoperationer på modersmålet har uppenbarligen förblivit starkare, åtminstone hos SF1 och SF5. Inte heller att ge smeknamn eller att pladdra går lika naturligt på svenska. SF4 anser att i det över huvudtaget finns bättre uttryck på finska:

(...) finska språket å sin sida innehåller alldeles underbara uttryck och ord som inte förekommer i svenska språket. (SF4)

(...) suomenkieli taas sisältää aivan ihania ilmauksia ja sanoja joita en löydä ruotsinkielestä. (SF4)

SF1 verkar språkligt sett befinna sig i ett slags mellanstadium där kunskaperna i båda språken har utvecklats i motsatta riktningar. Medan hennes kunskaper i svenska har förbättrats har kunskaperna i finska försämrats. Dessutom har finska språkets användning förändrats och dess dimensioner blivit klarare. Först och främst är finskan ett medvetet modersmål som inte kan ersättas. Som ändamål för yrkesanvändning karakteriserar SF1 nuförtiden finska språket även som ett resursspråk. Hon får dra nytta av finskan som verktyg i sina arbetsuppgifter som tolk. Samtidigt är finskan hennes absoluta emotionella språk:

Jag är helt säker på att finskan är mitt emotionella språk. Till exempel vet jag att ja inte kunde översätta skönlitteratur från finska till svenska, och inte heller längre från svenska till finska. Att översätta dokument flyter, speciellt på mina egna specialområden. Arbetet som tolk kan ändå inte jämföras med att arbeta som översättare. (SF1)

Olen aivan varma suomi on emotionaalinen kieleni. Tiedän esimerkiksi, etten pystyisi kääntämään kaunokirjallisuutta suomesta ruotsiksi, en kyllä enää ruotsista suomeksikaan. Asiakirjojen kääntäminen sujuu, varsinkin omilla erikoisaloillani. Tulkin työ ei kuitenkaan ole samaa kuin kääntäjän. (SF1)

SF5 resonerar om hur betydelsefullt det är att läsa finskspråkiga tidningar och böcker. Å andra sidan försvårar den kulturella kontexten och rostiga kunskaper läsningen och förståelsen av budskapet:

Jag besöker Finland-klubbens stuga där man får låna finska böcker och läsa dem så långsamt som man vill. På stadsbiblioteket kan man läsa Helsingin Sanomat, men ofta får jag fundera över vad skribenterna menar eftersom jag inte känner betydelsen av alla nya ord. Ibland finns det så komplicerade satser att man läser dem många gånger innan man har omformat tanken begriplig. Dessutom förstår jag inte alls finska vitsar därför att jag inte känner bakgrunden för dem. (SF5)

Käyn Suomikerhon mökillä, missä saa lainata suomalaisia kirjoja ja lukea ne niin hitaasti kuin haluaa. Kaupunginkirjastossa voi lukea Helsingin Sanomia, mutta usein saa miettiä, mitä kirjoittajat tarkoittavat, sillä en tunne uusien sanojen merkitystä. Joskus on niin

monimutkaisia lauseita että niitä lukee monta kertaa ennenkuin saa ajatuksen ymmärrettäväksi. Enkä ymmärrä ollenkaan suomalaisia vitsejä, kun en tiedä niiden taustaa. (SF5)

Svenska språket har varit lätt att lära sig i praktiken och varit ett behagligt språk redan i skolan. För SF5 var det lätt därför att hon hade sommarjobbat i Sverige innan hon flyttade dit. SF1 har dock inte alltid varit lika positivt inställd till språket:

Min attityd mot svenska språket har förändrats efter ungdomen. Då tyckte jag inte om språket. Jag motsatte mig tvångsinläringen av svenskan (...) och ville rentav stryka bokstaven -å- ur vårt alfabet. (SF1)

Asenteeni ruotsin kieleen on muuttunut nuoruusvuosistani. Silloin en pitänyt siitä, vastustin ruotsinkielen pakko-opetusta (...) halusin jopa poistaa -å- aakkosistamme. (SF1)

Tre informanter, SF1, SF5 och SF6, konstaterar att finska språket är starkare som ett emotionellt språk och lämpar sig bättre för att överhuvudtaget uttrycka saker finare; de finska orden är vackra och deskriptiva. De som däremot upplever svenskan som ett varmt språk anser att tonen som man talar och uttrycker sig med är varmare än på finska. Dessa två informanter, SF5 och SF2, skriver att svenskan är så närliggande att de räknar språket som sitt emotionella språk

SF 5 upplever att svenskan har framväxt som ett nytt emotionellt språk som hon har lärt sig genom sina barn och parförhållanden. SF2 upplever att svenskan definitivt är den lättare uttryckskanalen, även emotionellt. SF4 väger språken och deras skillnader mot varandra och ger till slut finskan en knapp övervikt:

(...) svenska språket har förstärkts enormt och det känns naturligt bredvid finska språket. Finska språket är ändå mitt första språk och mitt modersmål. Jag tror att jag tänker på båda språken beroende av vad jag gör eller i vilket sällskap jag befinner mig. (SF4)

(...) ruotsinkieli on vahvistunut valtavasti ja tuntuu luonnolliselta suomenkielen ohella. Suomenkieli on kuitenkin ensimmäinen kieleni ja äidinkieleni. Luulen että ajattelen molemmilla kielillä riippuen taas siitä mitä teen tai missä seurassa olen. (SF4)

SF3 som är tvåspråkig konstaterar att svenska är hans huvudspråk. Det är både naturligare och lättare att använda svenska som har förstärkts i den svenskspråkiga arbetsmiljön:

Jag har alltid bott på tvåspråkiga områden (...) varför det har varit / är ett helt normalt tillstånd att kunna svenska. Mitt förhållande till båda språken är bra. (---) Med svenska språket är det lättare för mig att uttrycka mig i tal. (---) Mina kunskaper i svenska är bra vilket beror på att det har varit mitt huvudspråk under de senaste 40 åren beroende av mitt arbete på svenska fartyg och med svensk personal. Mina kunskaper i finska har försvagats något. (SF3)

Olen aina asunut kaksikielisillä alueilla (...) joten ruotsin osaaminen on ollut / on täysin normaali olotila. Suhteeni molempiin kieliin on hyvä. (---) Ruotsin kielellä minun on helpompi ilmaista itseäni puhekielessä. (---) Ruotsin kielentaitoni on hyvä, johtuen siitä että se on ollut pääkieleni viimeiset 40 vuotta johtuen työstäni ruotsalaisilla aluksilla ja ruotsalaisella henkilökunnalla. Suomen kielen taitoni on jonkin verran heikentynyt. (SF3)

4.3 Etnisk identitet

SF1, SF2, SF3 och SF6 tar upp att de har dubbelt medborgarskap vilket naturligtvis inte är en rak fråga om identitet, men som säkert både stöder och beskriver den dubbla etniska identiteten som verkar gälla i deras fall. Man måste själv ansöka om dubbelt medborgarskap som inte ges automatiskt. Den aktiva verksamheten kanske syftar till att man verkligen vill behålla båda dimensionerna. Tillhörigheten till båda språkgemenskaper är så stark att man inte vill förlora någondera delen av sin identitet. I synnerhet inte finskheten.

SF6 skriver att finskheten är en viktigare kraft år för år. Med tiden har finskheten blivit viktigare också enligt SF2 som har deltagit i föreningen för sverigefinländare. Innan man har börjat uppskatta sin etnicitet eller hittat den rätta kanalen för att uttrycka den har åtminstone dessa informanter varit mera likgiltiga mot finskhet. Däremot har för SF4 den etniska identiteten varit klar snart efter immigrationsprocessen:

De första åren innan jag rotade mig i detta land var en förvirrande tid, men jag skulle inte säga att jag har förlorat min identitet. Nu när jag tänker på det i efterhand har jag hållit bra fast i den finska identiteten och jag är också stolt över att vara finländare. (SF4)

Alkuvuodet ennenkuin ”juurruin” tähän maaperään oli hämmästyttävää aikaa mutta en sanoisi että olisin menettänyt identiteettiäni. Nyt näin jälkepäin ajattellesseni olen pitänyt hyvin kiinni suomalaisesta id:stä ja olen myös ylpeä siitä että olen suomalainen. (SF4)

Tydiligen är det för de flesta inte frågan om att vara antingen finsk eller svensk, utan de definierar sig som sverigefinländare, till skillnad från de förstnämnda alternativen. SF1 beskriver sin etniska identitet enligt denna tanke:

Jag upplever mig nuförtiden som en sverigefinländare (jfr finlandssvenskar). När jag kom till Sverige och definierade min identitet var jag helt klart finländare. Det handlar säkerligen om en förlust, men samtidigt om en förändring. Jag kan inte säga om kvaliteten och storleken av min identitet är oföränderlig. Om det är så, har storleken bestått och förlusten har jag ersatt med svenskhet. Enligt min egen åsikt har kvaliteten stigit och/eller förändrats så att jag är medveten om att jag består av många olika delar, precis som jag anser att jag hör till (och representerar) många olika grupper. Jag trivs fortfarande i finsk språkomgivning och tror inte att jag skiljer mig speciellt i den. Jag märker absolut att jag har frigjort mig på något sätt. Den språkomgivningen är inte längre den enda rätta. (SF1)

Koen itseni nykyään ruotsinsuomalaiseksi (vrt. suomenruotsalaisuus). Ruotsiin tullessani olin ehdottomasti selvästi suomalainen identiteettiäni määriteltäessä. Menetyksestä siinä varmaankin on kyse, mutta samalla myös muutoksesta. En osaa sanoa, onko identiteetin laatu ja koko vakio. Jos näin on, niin koko on säilynyt samana, olen menetykseni korvannut ruotsalaisuudella. Laatu on omasta mielestäni noussut ja/tai muuttunut siten, että tiedostan koostuvani monesta eri osasta, ihan samalla tavalla kuin katson kuuluvani (ja jopa edustavani) moneen eri ryhmään. Koen vieläkin viihtyvänä suomalaisessa kieliympäristössä enkä

myöskään usko siitä erityisemmin erottuvani. Tosin huomaan siitä jotenkin irtautuneeni. Se ei siis ole enää ainoa oikea. (SF1)

Också SF2 betonar att hon är sverigefinländare. Fast hon vägrar att vara svensk är det klart att Sverige som miljö är oerhört viktigt. Inom den etniska identiteten går finskhet ändå före svenskhet.

I Sverige har det alltid varit lättare för mig att andas och vara mig själv. I Finland är det fortfarande alltid uppe i varv på något sätt. (---)Först och främst är jag sverigefinländare, sedan finländare och svensk blir jag aldrig fast jag har försvenskats mycket (...) (SF2)

Ruotsissa minun on ja on aina ollut helpompi hengittää ja olla oma itseni. Suomessa menee yhä jonkinlainen kova vaihde päälle. (---) Olen ensin ruotsinsuomalainen, sitten suomalainen ja ruotsalaista minusta ei koskaan tule, vaikka paljon olen ruotsalaistunut (...) (SF2)

Den mest svenska identiteten av alla informanter verkar finnas hos SF5 som uttrycker att hon dels har varit tvungen och dels har velat försvenskats samt lämna det förgångna i Finland.

Jag är inte längre särskilt finsk eftersom jag lever i ett helt svenskt samhälle. Min finskhet utgör endast ett pikant tillägg med originella maträtter och bastubad. (SF5)

En ole erikoisen suomalainen enää, sillä elän täysin ruotsalaisessa yhteisössä. Suomalaisuuteni antaa vain pikantin lisän erikoisine ruokalajineen ja saunomisineen. (SF5)

Den ursprungligen finlandssvenska SF3 skriver att han befinner sig i en blandad situation där han varken representerar en viss nationalitet eller känner tillhörighet till endast en etnisk grupp, utan han representerar sverigefinländarna.

Mitt sätt att tänka har försvenskats vilket närmast betyder att jag har tillägnat mig en svensk livsstil. Jag är ändå inte svensk. Eftersom jag inte längre är en äkta finne och inte vill bli en svensk är jag alltså en sverigefinländare. (SF3)

Ajattelutapani on ruotsalaistunut, mikä tarkoittaa lähinnä sitä että olen omaksunut ruotsalaisen elämäntyylin. En kuitenkaa ole ruotsalainen. Koska en ole enää puhdas suomalainen, ruotsalaiseksi en halua tulla, olen siis ruotsinsuomalainen. (SF3)

4.4 Språklig identitet

Alla informanterna har en egen historia bakom sig, men på någon nivå stannar finska språket kvar i deras liv som en andlig resurs. I det följande sammanfattar jag de individuella fallen och bilden av språklig identitet; hur påverkar språket deras värdering om vem de är? Jag fokuserar på språklig jagidentitet som enligt Virta (se avsnitt 2.2.3) består av olika känslor mellan jaget, språket och språkgruppen.

4.4.1 SF1 – Förstärker finskhet genom språket

SF1 beskriver sina attitydförändringar under åren i Sverige som ett accepterande. Hennes attityd mot svenska språket har genomgått en process från negativ till positiv. En jämförelse av flaggorna tyder på att etniciteten och nationaliteten inte har förändrats lika mycket som den språkliga identiteten:

Min attityd har förändrats helt jämfört med hurdan den var när jag gick i skolan. Jag grämde mig över svenskan på den tiden. Att höra svenska språket ute i världen känns precis lika roligt som att höra finska. Trots det väcker svenska flaggan ännu inte lika mycket känslor som finska flaggan. (SF1)

Asenteeni on muuttunut täysin siitä mitä se koulua käydessäni oli. Silloinhan ruotsi suorastaan närästi minua. Ruotsin kielen kuuleminen maailmalla tuntuu ihan yhtä kivalta kuin suomenkin kuuleminen. Ruotsin lippu ei vielääkään silti herkistä yhtä paljon kuin Suomen lippu. (SF1)

SF1 betonar hur viktigt språket är för identiteten. Här räcker ingen ytlig inlärningsprocess som med nya språk, utan man måste fullständigt tillägna sig språket. Hon anser även att språket oskiljaktigt hör till den nationella identiteten. Hon jämför språket med en konkret del av identiteten som möjliggör och kompletterar nationaliteten.

Jag uppfattar språket som en väsentlig del i identiteten. Speciellt i den nationella identiteten är det rentav en grundläggande faktor. Via språket kan jag förverkliga min finskhet, komplettera den. Utan språket är den nationella identiteten bristfällig. (SF1)

Yhdistän kielen olennaisena tekijänä identiteetissä. Varsinkin kansallisessa identiteetissä. Jopa perustekijä. Kielen kautta pystyn totettutamaan suomalaisuuttani, hakea siihen lisävirettä. Ilman kieltä kansallinen identiteetti on puutteellinen. (SF1)

Man kan se att den språkliga identiteten hos SF1 är väldigt stark. Antagligen förstärker hennes yrke som tolk denna värdering, men värderingen berättar också om hennes ursprungliga varma relation till språk och sätt att uppleva nationaliteten genom språk i stället för genom något annat.

Hon beskriver vidare denna komplicerade relation mellan språk och nationalitet. Fast finska språket är viktigare än finskhet för SF1 konstaterar hon att det sistnämnda är starkare hos henne. Hon skulle vara finsk även om hon inte längre kunde finska. Men samtidigt anser hon att finskheten inte skulle vara samma sak utan finska. Det skulle saknas någonting väsentligt. Hon menar antagligen den uttrycks kanal som språket erbjuder när hon beskriver att finskhet skulle vara ”längtansfull och melankolisk”.

Finska språket och finskhet går hand i hand i mig. Finskheten ligger djupare för den har tagit form ända sedan jag varit barn. Den kan fortfarande förändras. Nuförtiden är det redan en delfaktor av min sverigefinska identitet. Om identiteten skulle tappa finska språket, kunde jag fortfarande identifiera mig med finskhet, men på en helt annan nivå. Då skulle finskheten vara

något längtansfullt och melankoliskt. Något som en gång har funnits och som jag uppskattar, men det skulle inte länge vara lika starkt. (SF1)

Suomen kieli ja suomalaisuus kulkevat minussa käsi kädessä. Suomalaisuus on syvemällä, muodostunut ja muotoutunut lapsesta lähtien. Se voi vieläkin muuttua. Nykyäänhän se on jo osatekijänä ruotsinsuomalaisessa identiteetissäni. Jos siitä katoaisi suomen kieli, voisin silti vieläkin samaistua suomalaisuuteen, mutta ihan eri tasolla. Suomalaisuus olisi silloin jotenkin kaihoisaa ja melankolista. Jotain mitä joskus on ollut ja jota arvostan, mutta se ei olisi enää yhtä voimakasta. (SF1)

SF1 menar alltså att språkkunskaper upprätthåller etnisk identitet. Därutöver betyder kunskaperna mycket för arbetet. I professionellt avseende anser hon både svenska och finska språken vara verktyg. Återigen kan man spekulera över hur det skulle påverka hennes språkkunskaper och därigenom identitet om hon inte var tvungen att upprätthålla färdigheterna. Jag antar att SF1 skulle känna både sin språkliga identitet samt sin etnicitet som mer ostadig. Fast hon skriver att hon identifierar sig först och främst som sverigefinländare skulle den finländska komponenten kunna vara svagare. Som stöd för detta antagande berättar hon om att hon särskilt genom språket kan känna samhörighetskänsla med vem som helst med samma modersmål. Med svenskspråkiga får hon inte samma känsla.

I mitt yrke möter jag även kriminella och även med dem känner jag samhörighet på grund av språket. Mot svenska kriminella har jag inga sådana känslor. (SF1)

Tapaan ammatissani myös rikollisia ja heidänkin kanssa tunnen yhteiskuuluvaisuutta kielen vuoksi. Ruotsalaisia rikollisia kohtaan ei minulta liikene sellaisia tunteita. (SF1)

Det är klart att finska språket och finskhet är viktigast för henne. Eftersom hon ändå samtidigt konstaterar att svenska språket är en del av henne kan man i någon mån tala om *språklig dubbelidentitet*. Hon skriver att den största förändringen hos henne som sverigefinländare gäller förhållandet till svenska.

(...) jag har accepterat svenska språkets roll för mig. Det är inte endast frågan om att lära sig ett språk. Jag har väl lärt mig också andra språk. Nu är svenska språket en del av mig. (SF1)

(...) olen hyväksynyt ruotsin kielen itselleni. Kyse ei ole pelkästään kielen oppimisesta, olenhan oppinut muitakin kieliä. Nyt se on osa minua. (SF1)

Både den språkliga jagidentiteten och den språkliga jaguppfattningen anser jag vara positiva på båda språken hos SF1. Hennes inställning till den språkliga omgivningen, språkkunskaper, språklig identitet och dess relation med nationalitet beskriver hon positivt, utan någon bitterhet i sin röst.

4.4.2 SF2 – Markerar avstånd till finskhet och finska språket

SF2 känner att hennes identitet är klarare och behagligare när hon uttrycker den på svenska. I hennes omgivning har känslöyttrandet varit svagt under åren i Finland. Den emotionella framställningen har först utvecklats på svenska språket.

Definitivt uttrycker jag mig lättare på svenska, framför allt emotionellt, men också annars. (SF2)

Aivan ehdottomasti ilmaisen itseäni helpommin ruotsiksi, ennen kaikkea emotionaalisesti mutta paljon muutenkin. (SF2)

Fortfarande vill SF2 inte ens försöka att behandla sina känslor på finska, utan hon går hellre över till svenska. Hon har varit bra på svenska redan i skolan och utvecklat kunskaperna senare genom att tala och läsa. Nuförtiden skriver hon nästan felfritt. Finskan däremot har blivit en blandning av finska och svenska. Med andra sverigefinländare tillämpar hon svenska ord i finsk form. SF2 har inte kämpat för att bevara kunskaper i finskan. Nuförtiden tycker hon inte heller om finskans klang, det låter för hårt i hennes öron.

Det kan tänkas att hennes språkliga identitet lutar lite mera åt svenska språket. Hon har inte någon mycket stark relation till finskhet och finska språket. Hon har börjat ett nytt liv i Sverige och därmed har den språkliga identiteten också förändrats mycket. Det är naturligt för hon inte har haft någon naturlig beredskap att hantera känslor på finska. Känslokanalerna till svenska är öppna på en helt annan nivå än till finska vilket man kan konstatera på grund av de verb som SF2 använder. Jag anser att det finns ett enormt avstånd mellan verben *älska* och *tycka*.

Jag kan säga att jag älskar svenska språket och jag tycker om finska språket. (SF2)

Voin sanoa, että rakastan ruotsin kieltä ja pidän suomen kielestä. (SF2)

Däremot är det klart att den etniska identiteten hos SF2 inte lutar åt svenskhet. Hon känner sig som sverigefinländare och inte alls svensk, mera finsk. Fast i dag spelar det ingen roll för henne vilken nationalitet hon har. Förr var det en principiell fråga. Det är intressant att hon känner samhörighet med andra liknande minoritetsgrupper. Det torde tyda på att hon känner sig mellan två stolar jämfört med majoritetsbefolkningen och sympatiserar med andra i samma situation.

Jag känner samhörighet med finlandssvenskar. (...) Likaså känner jag med dem som talar meänkieli för att min dialekt kommer så nära deras språk och på grund av min svenska dialekt tror man ofta att jag är en norrbottning. (SF2)

Tunnen yhteenkuuluvuutta suomenruotsalaisten kanssa. (...) Samoin tunnen meänkielisten kanssa, sillä murteeni on niin lähellä heidän kieltään ja ruotsin murteeni perusteella minua luullaan usein norrbottenilaiseksi. (SF2)

Om man jämför vilket är viktigast för SF2; finska språket eller finskheten, har hon en entydlig åsikt. Vid en jämförelse med etniciteten och nationaliteten sätter hon språket på högsta platsen.

(...) det är mitt finska språk som är allra viktigast. Finskhet inte så, inte mycket. Jag vill inte nedvärdera, men jag är hellre en kosmopolit än bara en finne. (SF2)

(...) son tämä minun suomen kieli ku on tärkeintä. Suomalaisuus ei niinkään, ei kovinkaan. En halua vähätellä, mutta olen mieluummin kosmoliitti kuin vain suomalainen. (SF2)

Det är överraskande att språket ändå är viktigare för henne fast hon har en svår relation till språket. Det torde visa hur modersmålet i alla fall behåller sin position – eller att hon bara vill lösgöra sig från den kategoriserande fängelset som hon känner att finskheten sätter.

Jag tolkar att den språkliga jagidentiteten hos SF2 komplicerad, men inte alls dubbel. Svenska språket är mer kärt, naturligt och känsloladdat för SF2 än finska. Det betyder att svenskan är väldigt starkt representerad i den språkliga identiteten. Både i känslorna för språket och i relationen mellan språket och självet är svenskan i en större roll. Ändå är finskans andel av den språkliga identiteten inte försvinnande liten.

4.4.3 SF3 – Föredrar sin svenskspråkiga sida

SF3 är född som tvåspråkig. Han behärskar båda språken bra, men uttrycker sig naturligare på svenska. Ibland hittar han inte de rätta orden på finska på rak arm. För honom kommer finskheten inte starkast fram genom språket utan på andra sätt.

Jag anser att min finskhet är klart viktigare än finska språket. Den är en del av min identitet som är starkare än finska språket. Jag märker det bäst när någonting händer utanför Finlands gränser som har en positiv nyans, till exempel i idrott eller i något annat universalt evenemang. (SF3)

Pidän kylläkin suomalaisuuttani tärkeämpänä kuin suomen kieltä. Se on osa identiteettiäni joka on vahvempi kuin suomen kieli. Sen huomaan parhaiten kun jotain tapahtuu ulkopuolella Suomen rajojen jolla on positiivinen vivahde, esimerkiksi urheilussa taikka muussa yleismaailmallisessa tapahtumassa. (SF3)

SF3 tänker över varför det är så att finskheten är viktigare än finska språket. Som tvåspråkig antar han att det negativa attitydklimatet i Finland har förorsakat att han mest uppskattar den svenskspråkiga sidan av sig själv.

Det kan påverkas av att jag behärskar båda språken, finska och svenska, ända sedan jag var barn. Så länge som jag minns. Jag har aldrig haft någonting emot finlandssvenskar som man hörde bli kallade för "hurrar" och tydligen hör det till "det civiliserade ordförrådet" hos de

helt finska. Detta är kanske en orsak som har fört till att jag sätter högt värde på min kompetens i svenska. (SF3)

Siihen voi vaikuttaa että hallitsen molemmat kielet , suomen sekä ruotsin lapsuudesta lähtien, niin kauan kun muistan. Minulla ei ole koskaan ollut mitään suomen ruotsalaisia vastaan joita kuuli haukuttavan " hurreiksi" ja se nähtävästi vieläkin kuuluu n.s. täysin suomalaisten " sivistys " sanastoon. Tässä ehkä yksi syy-yhteys miksi pidän ruotsin kielen osaamistani korkeassa arvossa. (SF3)

Denna omvända känsloladdning visar att SF3 har en starkare språklig identitet på svenska. Finskspråkigas negativitet mot svenska samt den nya helt svensktalande livsmiljön har säkert framhävt hans svenskspråkighet på emotionell nivå. Han vill hellre ta avstånd från den anti-svenska atmosfären.

Att en finlandssvensk blir sverigefinländare betyder språkligt sett en helt annorlunda konstellation jämfört med enspråkigt finskspråkiga. För SF3 har förändringen antagligen intensifierat hans svenskspråkiga sida utan någon större identitetskris. Den språkliga jagidentiteten hos SF3 omfattar mera naturlighet, självsäkerhet samt lätthet att uttrycka sig på svenska språket jämfört med finska språket. Hans finska sida av den språkliga identiteten har en biroll.

4.4.4 SF4 – Förhåller sig neutralt till båda språken

Användning av språk och känslan av nationalitet hör i SF4:s fall starkt ihop. Till detta har hennes arbetsuppgifter medverkat mycket. Eftersom svenskan hade börjat råda i SF4:s vardag hade hon hunnit förlora en del kunskaper i finskan. Då förstärkte arbetsuppgifterna både upprätthållandet och identiteten.

Min arbetsroll under de tidigare åren då jag inte var tvungen att använda finska i mitt arbete var ganska "neutral". Mina senaste arbetsplatser före pensioneringen krävde kunskaper i finska och då kände jag mig ännu mera finsk. (SF4)

Työminäni aikaisempina vuosina kun en joutunut käyttämään suomenkieltä työssäni oli aika "neutraali". Viimeisimmät työpaikkani ennen eläkettä vaativat suomenkielentaidon ja silloin tutsin itseni vielä enemmän suomalaiseksi. (SF4)

För SF4 känns både svenska och finska naturliga. Hemspråket svenska är hon van vid efter många år. Också finska använder hon relativt ofta. Finskan har en lite mer speciell roll för henne genom att vara modersmål och första språk. Annars är språken så jämstarka samt jämlika i praktiken att de kan blandas i tankarna.

Ofta märker jag inte ens vilket språk jag talar, förhoppningsvis det rätta språket med tanke på motparten. (SF4)

En monestikaa edes huomaa mitä kieltä puhun, toivottavasti oikeaa kieltä vastapuolen kanssa. (SF4)

Fast SF4 säger att finskan har en stor betydelse för henne, eftersom det är hennes modersmål lyfter hon inte fram någonting konkret för att beskriva finskans betydelse. Det verkar som om klyftan mellan språken inte är så stor. Också hennes inställning till språkidentitetens roll förstärker denna tolkning. SF4 betonar att både den nationella och den språkliga identiteten bildar en helhet vars delar inte nödvändigtvis kan åtskiljas. Hon betraktar dem snarare som en helguten helhet. Om man ändå måste välja mellan finskhet och finska språket är finskheten viktigare än finska språket.

Jag sätter finskheten först eftersom jag anser att den beskriver helheten. Språket bara ger en ytterligare förstärkning för denna helhet. (SF4)

Asetan suomalaisuuden ensimmäiseksi koska minusta se kuvaa kokonaisuutta. Kieli vain vielä vahvistaa tämän kokonaisuuden. (SF4)

Det verkar som om den språkliga identiteten hos SF4 är svag. Språket går antagligen inte på en lika djup emotionell nivå hos henne som hos några av de andra informanterna. Däremot är den etniska identiteten i en större roll och hon har bevarat en stark finsk identitet.

SF4 skriver väldigt neutralt och återhållsamt – utan några starka uttryck – om förhållandet och känslorna till språken. Fast språket tydligen inte är hennes högsta prioritering säger sig SF4 vara stolt över att vara finskspråkig fastän även svenska språket är viktigt. Man skulle kunna säga att hon har en språklig dubbelidentitet.

4.4.5 SF5 – Revitaliserar negativt laddad finska

SF5 berättar att hon talar en gammalmodig variant av finska som användes på 60-talet. Hon har inte lärt sig modernare uttryck. Ibland är det svårt att få fram flytande finska när verbställning och böjning av ord inte sker automatiskt. Däremot anser hon sig tala bättre svenska än de flesta svenskar.

Man kan konstatera att hennes finska språk i det närmaste är ett språk ur det förgångna som hon nyss har återaktiverat.

Händelserna från barndomen är lättast att berätta på det språk som jag använde då, alltså på finska. (...) Orden om det andliga livet går på finska eftersom jag är en volontär (...) i finska kyrkan. Jag brukar tala i radion på kyrkans radiotid. Ordförrådet i mitt arbetsliv har jag inte lärt mig eller använt i Finland. Därför är det lättast för mig att använda svenska språket i arbetslivet. (...) Min relation till finska språket har blivit starkare under de senaste åren eftersom Finland-klubben har dragit mig med till alla slags aktiviteter. (SF5)

Lapsuuden tapahtumat on helpointa kertoa sillä kielellä mitä käytin, siis suomeksi. (...) Hengellisen elämän sanat sujuu suomeksi, sillä olen vapaaehtoistyöntekijä (...) Suomalaisessa kirkossa. Tapaan puhua radiossa kirkon radioajalla. Työelämäni sanastoa en ole oppinut, en käyttänyt Suomessa. Täten minun on helpointa käyttää ruotsinkieltä työelämässä. (...)

Suhteeni suomenkieleen on viime vuosina voimistunut, koska Suomi-kerho on vetänyt minut mukaan kaikenlaiseen toimintaan. (SF5)

Trots den nya inställningen till finskan skriver SF5 att svenskan ändå är det tryggare språket som har blivit hennes emotionella språk genom de närmaste mänskliga relationerna. Finskan associerar hon till de personliga skäl som förde henne bort från Finland.

Känslorna gentemot finska språket blandas med bittra känslor. (---) Min relation till svenska språket betyder den trygghet som jag får av hemspråket där jag känner till varje nyans av språket. (---) Jag har lärt mig ett nytt emotionellt språk genom att ta hand om mina barn och älska mina män. (SF5)

Tunteet suomenkieleen sekaantuvat karvaisiin tunteisiin. (---) Suhteeni ruotsinkieleen on kotikielen turvallisuutta, jossa tiedän jokaisen kielen vivahteen. (---) Olen oppinut uuden tunnekielen lapsiani hoitaessa ja miehiäni rakastaessa. (SF5)

SF 5 anser att språket hör till nationell identitet, men att det är något komplicerat att tala om detta förhållande som sverigefinländare som hör till en språklig minoritet. Högre än etniciteten uppskattar SF5 språket då finska språket är viktigare än finskhet. Över huvudtaget anser hon sig inte vara lika finsk som i det tidigare livet i Finland. Hon skriver att hon har försvenskats alltigenom. Finskhet betyder endast några små kulturella vanor. Egentligen menar hon att hon aldrig har haft en riktig identitet i Finland. I Sverige har hon fått en egen positiv identitet efter svåra omständigheter i barn- och ungdomens Finland.

SF5 har tydligen blivit isolerad i någon mån med tanke på språket. Hon berättar att hemspråket i Sverige alltid har varit svenska för att släktingarna inte skulle känna sig utomstående när de inte förstod vad som sades. På jobbet har hon inte ofta behövt tala finska. Det har vanligen funnits en tolk i stället för henne. Dessutom skriver SF5 att han inte har haft några kontakter i Finland som skulle vilja brevväxla med henne. SF5 konstaterar att detta kommunikationsbehov förstår inte människor som bor i sitt hemland. En gång i året reser hon dock till Finland.

Fast man hör bitterhet i hennes röst efter dessa svårigheter och den negativa nationella identiteten konstaterar SF5 att hon anstränger sig för att bevara finska språket. Jordfästningen i Sverige och den varma relationen till svenska språket går i alla fall före detta. Hennes språkliga och fysiska hem ligger i Sverige.

Mina känslor och relation till svenska språket har vuxit och bekräftats så att jag vet att jag vill bli gravsatt här i svensk jord eftersom min familj och nära anhöriga är svenska. (SF5)

Tunteeni ja suhteeni ruotsinkieleen on kasvanut ja varmistunut niin että tiedän tulevani haudatuksi tänne ruotsinmultaan, sillä perheeni ja lähiomaiseni ovat ruotsalaisia. (SF5)

Enligt SF5 har den språkliga gruppsamhörigheten hos henne på grund av omständigheterna sammankopplats med svenskspråkighet. Även som det emotionella språket nämner hon svenska. Hon menar att hennes relation till detta språk har blivit starkare och starkare. På svenska uttrycker och känner hon sig bättre. Därför anser jag det vara klart att svenska språket är en starkare komponent i hennes språkliga identitet. Det som är överraskande är att fast hon har en komplicerad relation till finska språket kan hon sätta finska språket högre än etniciteten.

4.4.6 SF6 – Bevarar finska som sin största skatt

Enligt SF6 tänker hon beroende på situationen antingen på finska eller svenska och drömmer på ett ”icke-språk”. Hemspråket är svenska. Jämfört med svenskan skriver hon att finskan är närmare hjärtat medan svenskan är ett mera praktiskt språk. Det anser hon dock inte vara en helt tillfredsställande situation.

Svenska språket är arbetsspråk och mina barns språk. Det blir aldrig ett likadant emotionellt språk som finska språket. Det är en stor förlust! (SF6)

Ruotsin kieli on työkieli ja lasteni kieli. Siitä ei koskaan tule samanlaista tunnekieltä kuin suomen kielestä. Se on iso vahinko! (SF6)

Man kan undra om SF6 menar att det är synd att hon i allmänhet inte kan nå en nativ emotionell nivå på svenska för att ännu bättre kunna komma in i samhället. Eller att hon inte kan nå samma språkliga nivå för att kommunicera med och förstå sina barn på en djupare nivå.

Att tala finska väcker en rad av varma känslor, såsom närhet samt kontakt med rötterna, skriver SF6. Fast hennes uttrycksförmåga på svenska är så bra att hon t.ex. har vunnit en novelltävling anser hon det givande att uttrycka sig just på finska. Hon har undervisat i finska åt sverigefinska barn samt som andraspråk. Nuförtiden ägnar hon sin fritid mer åt finskan som ett viktigt intresse.

Jag skriver dikter på finska. Jag kan för all del producera bra text också på svenska. (---) Ju äldre jag blir desto mer tid använder jag för att upprätthålla finska språket. (SF6)

Kirjoitan runoja suomeksi. Pystyn kyllä tekemään hyvää tekstiä myös ruotsiksi. (---) Käytän sitä enemmän aikaa suomen kielen ylläpitämiseen, mitä vanhemmaksii tulen. (SF6)

SF6 skriver att på nationell nivå har finskheten blivit viktigare med tiden. Hon kan inte bestämma sig vad som är viktigast: språket eller etniciteten, men det verkar som om hon har ett starkt uttrycksbehov så att språket går ett steg före etniciteten. Båda aspekterna; etnicitet och språket, påverkas av att hon inte har kunnat överföra finskan till sina barn.

Hon skriver att också finskheten slutligen kommer att försvinna hos hennes efterkommande med henne som den enda traditionsbevarare.

Tyvärri har jag varit tvungen att ge upp språket [finska] som hemspråk med mina barn eftersom deras far inte accepterade tvåspråkighet och i början bodde vi på en liten, helt svenskspråkig ort (...) Finskhet fortlever som en del av min familj så länge som jag lever. (SF6)

Kielestä [suomi] olen joutunut ikävä kyllä luopumaan kotikielenä lasteni kanssa, koska heidän isänsä ei hyväksynyt kaksikielisyyttä ja asuimme aluksi pienellä, täysin ruotsinkielisellä paikkakunnalla (...) Suomalaisuus säilyy osana perheessäni niin kauan kuin minä elän. (SF6)

SF6 betonar faktumet att man i Sverige har givit anslag för att förstärka minoritetsspråk. Hon anser nämligen att språket är den viktigaste delen i att bevara en kultur. Enligt henne kan man inte skilja språket från kulturen. Hon lägger vikt vid att kunna få finska kulturerfvelser i Sverige och därigenom bli intresserad av att lära sig och bevara finskan.

Att SF6 får prata och skriva på finska betyder mycket. Hon uttrycker det med så starka ord att hennes finska komponent av den språkliga identiteten utan tvivel har en stor och stadig roll.

Finska språket är allt för mig. (SF6)

Suomen kieli on minulle kaikki kaikessa. (SF6)

4.5 Sammanfattande analys

Den språkliga anpassningen har informanterna mestadels genomfört med en integrerande strategi. Fast en del med denna strategi försöker att assimilera sig anser en del att man inte kan integrera sig helt vare sig språkligt eller socialt; att man aldrig blir svensk utan borde förbli sverigefinländare. Man märker att talsättet alltid avviker från de nativas. Trots allt stör detta faktum inte informanterna. De upplever det inte som en negativ sak att de avviker från svenskar. De som inte ens lyfter fram anpassningsgraden anser att de har integrerats tillfredsställande bra. Det kan betyda att de inte skiljer sig språkligt eller att de inte betraktar skiljaktigheten som relevant.

Trots integreringsgraden är språkkunskaperna i svenska hos alla informanterna starka. Några påstod att de talar bättre svenska än de flesta svenskar. För det första kan det bero på att de har bott så länge i Sverige. De har lärt sig svenska genom studier och arbete. En del har studerat speciellt språk, en del har tyckt om svenska redan i skolan. En del

arbetar som tolkar. En är ursprungligen finlandssvensk. Men därtill skall det betonas att de inte har isolerat sig i ett finskt kollektiv, utan integrerat sig djupt i svenskt arbetsliv, föreningsliv och det övriga samhället.

Informanterna har stigit till krävande uppgifter som förutsätter utomordentliga språkkunskaper i svenska. Dessutom använder några informanter finska i sina arbetsuppgifter vilket förstärker en emotionell bindning till språk och möjligen också till nationalitet. Andra måste lägga ner möda på bevarande av kunskaper samt bearbetning av identiteten.

Man torde kunna konstatera att de personer som har deltagit i denna undersökning har gått igenom någon slags identitetskris om än relativt mjuk i deras fall. De har dels övergivit finska intryck och dels behållit dem, samtidigt som de har tagit emot nya inflytelser i Sverige. De har utvecklat sina etniska och språkliga identiteter. Om de hade stannat i fosterlandet skulle de inte ha gått igenom lika djupa funderingar och assimilation. För närvarande verkar de vara väldigt nöjda med sig själva och accepterar den tvåsidiga konstellationen som sverigefinländare där den ena foten är på andra sidan om Bottniska viken.

Väsentligt för språklig identitet är även att den är indragen i den etniska identiteten som är en komplicerad härva. Många informanter upplever att de är sverigefinländare, i stället för finska eller svenska. Det nuförtiden möjliga dubbla medborgarskapet stöder denna mångformiga identitet. Fast man inte kan tala om nationell dubbelidentitet då man varken känner sig finsk eller svensk – och i alla fall mera finsk än svensk - vågar man kanske säga att majoriteten av informanterna har både en etnisk och språklig dubbelidentitet. Som Kukkonen (2003, se avsnitt 2.2.3) definierar, innebär en stark språklig identitet säkerhet i att använda språket. De känner sig alla säkra både på finska och på svenska. Då kan man antagligen tala om en stark språklig dubbelidentitet. Fast finskhet nästan i varje fall är den absolut viktigaste delen, både språkligt och etniskt, blandas svenska och finska inflytelser. Hos några är dubbelheten starkast, hos andra är antingen finskhet eller svenskhet starkast. Men hos ingen dominerar svenskhet i både språk och etnicitet.

SF2 och SF5 skiljer sig från de andra informanterna som betonar finskans betydelse. För SF2 och SF5 står finska språket för den svåra och bittra tiden i Finland. Därför får svenskan en varmare och närmare betydelse. SF3 skiljer sig däremot från majoriteten

med sin annorlunda tvåspråkiga bakgrund. Det är naturligt att svenskan har blivit hans starkaste och närmaste språk.

Finska språket uppskattas högre än etniciteten hos alla andra informanter utom SF3 och SF4 för vilka finskhet är viktigare än språket. Finskan lyfts även fram som det viktigaste språket i nästan alla berättelserna fast svenskans betydelse inte heller underskattas. Trots att SF2 och SF5 har hittat ett annat emotionellt språk i svenskan kan man tydligen inte lätt rubba modersmålets ställning. Den tvåspråkiga SF3 är dock ett undantag med sitt förhållande till båda språken. I alla fall kan man tala om någon slags dubbelidentitet också språkligt. Båda språken är i bruk hela tiden och man tänker på dem och man uttrycker känsloladdade saker med dem. Hos SF4 kommer emotionaliteten av finskan och svenskan ganska nära varandra. Hon verkar ha en språklig dubbelidentitet. Även beträffande SF1 kan man tala om dubbelidentitet fast finskan är lite viktigare för henne.

Det språk som man tänker på tangerades i narrativerna. Den aspekten berättar troligen inte hela sanningen om språkidentiteten. Jag anser inte dess betydelse vara stor för identiteten. Jag anser att åsikter och känslor är viktigare än handlingar. Att tänka på svenska kan vara en förändring som praktiken har orsakat i stället för att vara ett medvetet val. Ändå kan finskan vara det mesta betydande språket och väsentlig för identiteten genom att berätta vem man är.

I vissa livsberättelser har jag upptäckt att finska språket är viktigare än finskheten. Det berättar för sin del att språklig identitet är starkare än den etniska eller nationella identiteten. Berättelserna reflekterar även språkets betydelse i praktik. Man vill värna om det och uttrycka sig med hjälp av det.

Stilmässigt är livsberättelserna alla sammanfallande såtillvida att en viss negativitet saknas i dem. Man förhåller sig till de förgångna händelserna med tacksamhet, nöjdhet, självrespekt, även humor.

4.6 Jämförelse med tidigare forskning

Teoridelen av denna undersökning målar en ganska pessimistisk bild av att vara sverigefinländare samt av sverigefinländares möjligheter att ha framgång i livet. Resultatet av undersökningen gav däremot exempel på annorlunda historier. Enligt min åsikt visade resultatet hur man kan ha klarat sig utan en negativ påtryckning av språkgemenskapen och utan någon blodig kamp för sina språkliga rättigheter. De undersökningar och artiklar (se t.ex. Huss & Lindgren 1999, Lainio 1996) som betonar

hopplösheten hos sverigefinländare beskriver en svår tidsperiod på 60- och 70-talen. I min egen undersökning har jag ett annorlunda, tillbakablickande tidsperspektiv med hänsyn även till nuet. Till skillnad från t.ex. Snellmans (2003) undersökning om arbetare med anpassningsproblem har mina informanter varit ofta utbildade redan från början eller hunnit lämna fabriker och utbilda sig under åren i Sverige.

Av de undersökningar som presenterades i avsnitt 2.3 framgick det att de finska rötterna och finska språket var viktiga för båda generationerna. Det lyftes fram att självuppskattning samt medvetenhet om den etniska bakgrunden var en essentiell del av att vara en nöjd och framgångsrik sverigefinländare. I detta avsnitt kommer jag att jämföra dessa resultat med mina egna resultat.

En del av jämförelseundersökningarna behandlar endast den andra generationen eller både den första och den andra generationen. Man måste ta hänsyn till att den första och den andra generationen sverigefinländare har annorlunda karaktärer. Man kan inte direkt jämföra resultaten av undersökningar som endast behandlar den andra generationen med min undersökning. Men det kan vara intressant att hitta likheter och olikheter.

Den språkliga identiteten mellan den första och den andra generationen avviker eftersom de flesta i den andra generationen har fått två språk som första språk. Deras förhållande till språken kan vara nästan lika nära eller det kan vara vilket språk som helst av de två som är viktigast. Den första generationen däremot har skapat förhållandet till svenskan först senare i livet. Då kan finskan stå i en speciell, onåbar roll.

Tuononens (2002) undersökning visade att den andra generationen behärskade finskan bättre i fall finskheten var viktig för dem. Både Saarenlaitas (2009) och Kyngäs (2012) resultat angav att man i den andra generationen kände sig tvåspråkig oavsett varierande kunskaper i språken. I min undersökning var sammanhanget inte så tydligt. För ingen var finskhet likgiltigt, men om styrkan av etnisk eller nationell identitet direkt proportionellt förstärkte språkkunskaperna kan man inte se. Jag antar dock att identiteten och språkkunskaperna stödde varandra i någon mån. I alla fall var skillnaderna i språkkunskaper mellan finska och svenska väldigt små.

I det stora hela spelar språket inte så stor roll för den andra generationen. I Weckströms (2008) material framkom det att för den andra generationen var finskhet viktigare än finska språket. I mitt urval sattes finska språket högre än finskheten hos fyra av sex

informeranter. Dock betonade undersökningsfrågorna först och främst språket vilket kunde väcka lovordande yttranden om språket hos informanterna. Ändå vill jag återkomma till Weckströms skarpa observation om att finskspråkighet i alla fall har en symbolisk betydelse som ingår i ett socialt sammanhang. Jag anser att samma fenomen syntes i mitt material: att man överhuvudtaget inte skulle uppleva sig lika finsk utan finska språket.

Saarenlaita (2009) konstaterade att den andra generationen inte ville använda ordet ”sverigeфинländare” eftersom de associerade det med finlandssvenskar. Mina informanter betonade uttryckligen att de var sverigeфинländare. De var varken finska eller svenska utan en blandning. Inte heller var finskhet någonting som borde döljas.

Undersökningsresultat av Hedberg och Kepsu (2008) visade att den finska komponenten av identiteten hos finlandssvenskar som hade blivit sverigeфинländare förstärktes genast efter flyttet till Sverige, men försvagades med tiden. Vad gäller mina informanter hade det gått tvärtom. Med åldern hade finskhet och finska språket blivit ännu viktigare. Å andra sidan hade man försvenskats däremellan. Det var inte frågan om att försöka ”återförfinska” sig, utan man satsade mer än förut på den finska sidan som alltid hade funnits. Speciellt den språkliga dimensionen var viktig.

Om sverigeфинländares anpassning delar jag Rönholm (1992, 1999) åsikt om att vid sidan av samhällets insats kan man lika väl fråga vad en individ själv kan göra. Man kan styra sin inställning till sin finska bakgrund och sin potential. Också mina informanter betonade själva sina egna ansträngningar och framför allt sin attityd till anpassningen. Mitt material innehöll även berättelser där livet i Finland hade varit olyckligt och söndrigt. Ändå hade dessa personer haft det bra i Sverige.

Rönholm (1992, 1999) anser att finskhet är grunden för sverigeфинländarnas identitet och bevarar en balans inom identiteten. Den finska undertonen verkade vara identitetsbasen även i mitt material. Man var medveten om sina rötter och upprätthöll dem.

Språklig anpassning kan vara annorlunda beroende på immigrantens integrationsattityd och den språkliga omgivning som man hamnar i. Både i Snellmans (2003) undersökning och i min egen var utgångsläget flyttet till Sverige som en ung vuxen. I båda undersökningarna var orsaken att lämna Finland social. Snellmans material representerade kedjeinvandring där man inte styrde mot ett socialt tomrum, utan man

hade ett sverigefinskt kollektiv omkring sig, om inte rentav flera familjemedlemmar eller vänner. I mitt material hade man ingen färdig arbetsplats eller ett kollektiv som kunde ta emot. Därmed har också den sociala och språkliga anpassningen varit annorlunda i dessa två grupper. Snellmans informanter hade stannat i sverigefinska kretsar och pratat finska på arbetsplatsen. Mina informanter hade däremot dels velat undvika dessa kretsar, dels hamnat mitt i en svenskspråkig miljö.

Väsentligt beträffande skillnaden mellan dessa material var den tillfälliga karaktären och den instrumentala attityden som förekom i Snellmans undersökning. I min undersökning presenterades endast en integrerande attityd. Arbetarkollektivens avsikt var däremot att stanna i en finskspråkig, familjeliknande krets, liksom i ett vakuum mitt i Sverige, tills man skulle återvända till Finland.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna undersökning var att beskriva språklig identitet och anpassning i narrativer skrivna av första generationens sverigefinländare som har kommit till Sverige under 1960- och -70-talen och stannat där tills vidare.

I teoridelen presenterade jag olika identitetsbegrepp samt metodik kring narrativer och livsberättelser. Materialet utgjordes av sex narrativer som var skrivna av första generationens sverigefinländare. Narrativerna presenterade sverigefinländares egen syn på sitt språkliga beteende och sin anpassning.

Analysen beskrev och jämförde informanternas uppskattning av betydelsen av svenska och finska språket för dem samt deras emotionella bindning till dessa språk, eventuellt jämfört med deras bindning till etnicitet. Även den språkliga anpassningens process och betydelse beskrevs. Med dessa teman strävade analysen efter att både skilja och sammanfatta de språkliga identiteterna, dvs. beskriva unika fall och hitta likheter mellan identiteterna.

Det väsentligaste resultatet var att det förekom starka emotionella bindningar till både finska och svenska. Det visade sig att de språkliga identiteterna var starka och i viss mån dubbla mellan finskhet och svenskhet. Trots att hälften av informanterna upplevde svenska språket som sitt emotionella språk bevarade modersmålet finska sin ställning som det allra viktigaste språket. Man bevarade en oförgänglig relation till finskan som

kunde ge återklang när man längtade efter vissa komponenter av finskhet. Jämfört med relationen till finskhet var finska språket viktigare för hälften av informanterna.

Den språkliga anpassningen hade känts relativt okomplicerad för alla fast man inte kände sig som en fullvärdig medlem av språkgemenskapen. Man accepterade att man är avvikande som sverigefinländare; att det hör till sakens natur.

Relationen till svenska språket hade med tiden förändrats från osäkerhet till självsäkerhet. Den integrativa strategin hade lett till att man hade krävande arbetsuppgifter och att man intensivt hörde till det svenska samhället. Den flytande anpassningen och en positiv etnisk identitet stödde även språklig identitet. Man kunde känna sig säker på båda språken; finska och svenska, och känna tillhörighet till båda kulturerna fast mest till finskhet. Då kan man tala om en dubbel etnisk identitet som inte direkt syftar på någon etnicitet. Att vara sverigefinländare beskriver dess väsen bättre än svenskhet eller finskhet.

Hypotesen före datainsamlingen var att man skulle ha en fördelad språklig identitet, men att finska språket skulle vara oersätligt viktigt som det emotionella språket. Jag förväntade dessutom att man skulle ha haft några problem med språklig anpassning i början i form av bristande språkkunskaper och upplevda negativa attityder. Min hypotes visade sig vara dels rätt i att finska språket kan vara oersätligt, men fel med hänsyn till förväntningen om större anpassningsproblem. Man skall dock beakta att informanterna kan ha idealiserat det förgångna. De vill inte nödvändigtvis erinra sig de svårigheter som de hade under de första åren i Sverige.

Det var överraskande att den språkliga anpassningen hade gått så flytande. Behärskandet och användningen av svenska språket som ett emotionellt uttrycksspråk var också intressant. Det bör visserligen beaktas att informanterna hade bott största delen av sitt liv på svenskspråkigt område, dvs. nästan hela sin vuxenålder. De hade förändrats, utvecklats och levat livet på svenska i flera årtionden. Då är det naturligt att förhållandena och den välvilliga attityden har resulterat i en noga och nyansrik användning av svenskan – ända som en emotionell uttryckskanal.

Språklig identitet betyder för detta urval av sverigefinländare en rad saker. Med språket som medel behandlar de känslor gällande fosterland, nationalitet, etnicitet, ursprung och individualitet. Språket ligger på en icke-konkret nivå, på en emotionell nivå. Det är mer naturligt att uttrycka sig på antingen finska eller svenska som är det emotionella språket

för att hitta rätta ord med rätt ton. Språklig identitet innebär också uttrycksfrihet. Det är viktigt att i vissa situationer få välja just finska fast omgivningens stöd varierar enligt situationen.

Av andra forskare som stöder mitt resultat och tolkning är White (2006, se avsnitt 2.2.2) av samma åsikt om språkets roll för etnicitet. Hon anser att språket är en del av den basis som man bygger nationell identitet på. Språket hjälper också med till att befrämja och upprätthålla denna. Mina informanter gör detsamma. De jobbar inte bara med och använder språket för språkets skull, utan språket stöder också etniciteten.

Som Virta (1994, se avsnitt 2.2.3) konstaterar är det typiskt att sverigefinländare med dubbelidentitet har en balanserad relation mellan båda etniciteterna och språken. Man skall ha försvenskats tillräckligt för att samtidigt behålla sin finska identitet. Också mina ”tvåländska” informanter visar hur man kan vara nöjd med en identitet som är en blandning av olika faktorer. De har lyckats med att få en positiv dubbelidentitet.

Mitt resultat stöder även Huss och Lindgrens (1999, se avsnitt 2.2.3) uppfattning om att man kan välja sin egen språkliga anpassningsstrategi som påverkar också den språkliga identiteten. Alla informanterna har valt en medveten assimilationsstrategi och har därigenom fått en stabil och stark språklig identitet. Spolsky (1999, se avsnitt 2.2.4) nämner valet som integrerande inställning till L2-språket. Resultatet följer också hans definition om denna attityd som betyder att andraspråksinläringen har påverkat identiteten.

Meningen med denna undersökning var att förstå sverigefinländares språkliga identitet som ett fenomen, i form av enskilda fall, i stället för att generalisera. Som Block (2006, se avsnitt 2.2.1) konstaterar genererar man sin identitet i form av narrativer. Man berättar för andra människor vem man är. Det har jag som mellanhand hjälpt till med denna undersökning.

Narrativ analys är en så lös metod att det var en utmaning för undersökningen. Fria händer utan några kategorier som man skulle kunna stöda sig på ledde till att analysen blev min egen uppfattning av hur man kan undersöka narrativer. Å ena sidan hör det till metodikens natur, å andra sidan var det inte den lättaste vägen för en oerfaren forskare.

Informanterna behandlade mina frågor på varje sitt eget sätt. De kunde svara bredvid temat eller låta bli att svara. På samma sätt varierade längden enligt skribenten. Beklagligtvis kunde man inte heller analysera vissa teman lika djupt som jag hade

förväntat då det beror även på personligheten hur mångskiftande eller detaljerat man skriver samt beskriver. Det kan också tänkas att instruktionerna begränsade historiens utveckling eller att e-post som medium ledde till att någon fattade sig kort. Men lika väl hade man kunnat hamna i en situation där ingen hade satt sig in i projektet, om inte man hade givit stödfrågor.

I fortsättningen skulle en muntlig djupintervju eller en fri essä kunna fungera som insamlingsmetod. För några människor kan det vara naturligare att tala i stället för att skriva, men med skriftligt material kan man förbli anonym och ha mera tid på sig att planera sina svar.

Dessutom skulle man kunna göra en bredare undersökning av språklig identitet med relation till etnicitet. Med ett större urval och en djupare intervju eller narrativ materialinsamling skulle man få veta mera om intressanta fall och tendenser. Man skulle också kunna välja informanter med annorlunda bakgrunder med hänsyn till t.ex. utbildningsnivå, yrke och könsfördelning.

Jag är också medveten om att mina informanter på sätt och vis själva har valt ut sig. De har antagligen deltagit på grund av sitt intresse, sin aktivitet och sina språkkunskaper. Deras starka språkliga identiteter har möjligen format ett ovanligt homogent, ensidigt urval. Det vore viktigt att uppmuntra sådana informanter som inte behärskar finska språket lika bra - eller som inte tillägger finska språket så stor vikt - att delta i fortsatta studier.

LITTERATUR

- Allardt, E. 1996. Samhällsutvecklingen i Finland och Sverige efter 1945 – bakgrunden till ut- och invandringen. I: Lainio, J. (red.): *Finnarnas historia i Sverige. 3, Tiden efter 1945*. Helsingfors; Stockholm: Finska historiska samfundet; Nordiska museet. 17–36.
- Andrews, M. & Squire, C. & Tamboukou, M. (red.) 2008. *Doing narrative research*. London: Sage.
- Arvidsson, A. 1998. *Livet som berättelse: studier i levnadshistoriska intervjuar*. Lund: Studentlitteratur.
- Bamberg, M. 2009. Identity and Narration. I: Hühn, P. (red.): *Handbook of narratology*. New York: Walter de Gruyter. 132–143.
- Bijvoet, E. 1998. *Sverigefinnar tycker och talar: om språkattityder och stilistisk känslighet hos två generationer sverigefinnar*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.
- Block, D. 2006. Identity in applied linguistics. I: Omoniyi, T. & White, G. (red.): *The sociolinguistics of identity*. London; New York, NY: Continuum. 34–49.
- Edwards, J. 2009. *Language and identity: an introduction*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- Freeman, M. 2007. Autobiographical Understanding and Narrative Inquiry. I: Clandinin, D.J. (red.): *Handbook of narrative inquiry: mapping a methodology*. Thousand Oaks (Calif.): Sage. 120–145.
- Georgakopoulou, A. 16.2.2012. *Small stories research as a framework for language and identities analysis*. Föreläsning vid Jyväskylä universitet.
- Gregg, G. 2006. The raw and the bland: A structural model of narrative identity. I: Josselson, R. & Lieblich, A. & McAdams, D. (red.): *Identity and story: creating self in narrative*. Washington, D.C: American Psychological Association.
- Hedberg, C. & Kepsu, K. 2008. Identity in motion: The process of Finland-Swedish migration to Sweden. I: Raento, P. (red.): *Nation, State, and Identity in Finland. National Identities*, Vol.10, Nr 1. 95–118.
- Heikkinen, H. 2002. Narratiivisuus – ei yksi vaan monta tarinaa. I: Heikkinen, H. & Syrjälä, L. (red.): *Minussa elää monta tarinaa: kirjoituksia opettajuudesta*. Helsinki: Kansanvalistusseura. Andra upplagan. 184–197.
- Huhtala, A. 2008. *Det pedagogiska självet: en narrativ studie av direktvalda svensklärarstudenters berättelser*. Helsingfors: Helsingfors Universitetet, Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- Huss, L. & Lindgren, A. 1999. Scandinavia. I: Fishman, J.A. (red.): *Handbook of language and ethnic identity*. New York: Oxford University Press. 300–318.

- Häggström, N. & Borgegård, L-E & Rosengren, A. 1990. *När finländarna kom: Migrationen Finland-Sverige efter andra världskriget*. Gävle: Statens institut för byggnadsforskning.
- Johansson, A. 2005. *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Joseph, J.J. 2004. *Language and identity: national, ethnic, religious*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kalaja, P. 2011. Totta vai tarua? Kielenoppijuus narratiivien valossa. I: Alanen, R. & Dufva, H. & Kalaja, P. (red.): *Kieltä tutkimassa: tutkielman laatijan opas*. Helsinki: Finn Lectura. 116–129.
- Kukkonen, P. 2003. Mitt språk mitt liv mitt allt - Språkspel och identitet. *Tijdschrift voor skandinavistiek* vol 24. Nr 1, 2003. 7-21.
- Kyngäs, T. 2012. *Språklig och personlig identitet hos några tvåspråkiga personer i Mellersta Finland*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.
- Lainio, J. 1996. Finskans ställning i Sverige och dess betydelse för sverigefinnarna. I: Lainio, J. (red.): *Finnarnas historia i Sverige. 3, tiden efter 1945*. Helsingfors, Stockholm: Finska historiska samfundet, Nordiska museet. 255–310.
- Lange, A. & Westin, C. 1981. *Etnisk diskriminering och social identitet: forskningsöversikt och teoretisk analys*. Stockholm: LiberFörlag.
- Liebkind, K. 1984. *Minority identity and identification processes: a social psychological study: maintenance and reconstruction of ethnolinguistic identity in multiple group allegiance*. Helsinki: Finnish Society of Sciences and Letters.
- Liebkind, K. 1999. Social Psychology. I: Fishman, J.A. (red.): *Handbook of Language and Ethnic Identity*. New York: Oxford University Press. 140–151.
- Maalouf, A. 2000. *On identity*. London: Harvill.
- Phoenix, A. 2008. Analysing narrative contexts. I: Andrews, M. & Squire, C. & Tamboukou, M. (red.): *Doing narrative research*. London: Sage. 64–77.
- Richardson, L. 1990. Narrative and Sociology. *Journal of Contemporary Ethnography*, Vol 9, Nr 1.
- Riessman, C.K. 2008. *Narrative methods for the human sciences*. Los Angeles: Sage Publications, cop.
- Rönholm, R. 1999. *Identiteetin lähteillä: kulttuurijuuret minuuden ja opiskelun osana*. Turku: Turun yliopisto.
- Rönholm, R. 1992. Identiteetti ruotsinsuomalaisten voimavarana. *Siirtolaisuus*. Nr 2, 1992. 29–34.
- Saarenlaita, S. 2009. *Tvåspråkighet och språklig identitet hos andra generationens sverigefinnar*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Sallabank, J. 2006. Guernsey French, identity and language endangerment. I: Omoniyi, T. & White, G. (red.): *The sociolinguistics of identity*. London; New York, NY: Continuum. 131–156.
- Sintonen, T. 1999. *Etninen identiteetti ja narratiivisuus: Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Serie: SoPhi.
- Skutnabb-Kangas, T. 1999. Education of Minorities. I: Fishman, J.A. (red.): *Handbook of language and ethnic identity*. New York: Oxford University Press. 42–49.
- Smith, A.D. 1991. *National identity*. London: Penguin books.
- Snellman, H. 2003. Göteborginsuomalaiset. I: Saaritsa, S. & Teräs, K. 2003. *Työväen verkostot*. Turku: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. Serie: Väki voimakas 16. 169–188.
- Spolsky, B. 1999. Second-Language Learning. I: Fishman, J.A. (red.): *Handbook of Language and Ethnic Identity*. New York: Oxford University Press. 181–192.
- Språkrådet. *Minoritetslagen*. <http://www.sprakradet.se/minoritetslagen> (Hämtad 3.7.2012)
- Statistiska Centralbyrån. *Befolkning efter födelseland och ursprungsland 31 december 2011*. http://www.scb.se/Statistik/BE/BE0101/2011A01B/be0101_Fodelseland_och_ursprungsland.xls (Hämtad 3.7.2012)
- Suleiman, Y. 2006. Constructing languages, constructing national identities. I: Omoniyi, T. & White, G. (red.): *The sociolinguistics of identity*. London; New York, NY: Continuum. 51–71.
- Tervonen, K. 1988. *Identiteetin muutospainet ruotsinsuomalaisissa siirtolaisperheissä: nuorten ja vanhempien identiteetin tarkastelua Kellyn repertory grid-menetelmällä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Tuononen, N. 2002. "...syntyny Ruotsis mut mä oon yhtä paljon suomalainenki..." *havaintoja kuuden ruotsinsuomalaisen nuoren kieli-identiteetistä ja suullisen suomen kielen taidoista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Virta, E. 1994. *Tvåspråkighet, tänkande och identitet: studier av finska barn i Sverige och i Finland. Del I, Sammanfattning*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Weckström, L. 2008. *Representations of Finnishness in Sweden*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- White, G. 2006. Standard Irish English as a marker of Irish identity. I: Omoniyi, T. & White, G. (red.): *The sociolinguistics of identity*. London; New York, NY: Continuum. 217–231.
- Wigg, U. 2009. Att analysera livsberättelser. I: Fejes, A. & Thornberg, R. (red.): *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber. 198–215.
- Young, K. 1987. *Taleworlds and storyrealms: the phenomenology of narrative*. Dordrecht: Nijhoff.

BILAGOR

BILAGA 1: Instruktioner och stödfrågor för informanter

Tutkimus ruotsinsuomalaisten kieli-identiteetistä

Ohessa on tukikysymyslista, jolla kartoitetaan ruotsinsuomalaisten kieli-identiteettiä ja kielellistä asettumista Ruotsiin. Lista koostuu kolmesta osiosta, joissa jokaisessa on useampi kysymys. Vastaathan kaikkiin kysymyksiin, vaikka ne ensisilmäyksellä vaikuttaisivat vaikeilta vastata. Palaan asiaan tarkentavin kysymyksin, mikäli jokin asia jää epäselväksi.

Näiden kysymysten avulla voit kirjoittaa muutaman sivun pituisen (mielellään 2-4 sivua) vapaamuotoisen tekstin omista kokemuksistasi joko suomeksi tai ruotsiksi. Kieltä sopii myös vaihtaa missä tahansa vaiheessa suomen ja ruotsin välillä.

1) Ensimmäinen osio kartoittaa yleisiä taustatietoja, jotka pohjustavat myöhempiä teemoja.

- Mikä on syntymävuotesi?
- Entä muuttovuotesi Ruotsiin?
- Mikä sai sinut lähtemään Ruotsiin?
- Mikä oli tilanteesi Suomessa siihen aikaan ja oliko alunperin tarkoitus olla jokin lyhyempi ajanjakso Ruotsissa? Mikä sai jäämään naapurimaahan?
- Minne päädyit Ruotsissa ja mitä tekemään? Oletko asunut samalla paikkakunnalla kaikki vuodet vai muuttanut välissä?
- Oletko perustanut perhettä jommassa kummassa maassa? Jos olet, niin mitä kansalaisuuksia perheesi käsittää? Mikä on kotikielenne tai kuka puhuu kellekin mitä kieltä?

2) Toinen teema käsittelee suomen kielen merkitystä sinulle. Pohdi seuraavia kysymyksiä siihen liittyen:

- Puhutko suomea myös kodin ulkopuolella? Esim. suomalaisten ystävien kanssa tai lomaillessa Suomessa?
- Mikä merkitys sillä on, että saat puhua/kirjoittaa suomea?
- Ponnisteletko tietoisesti säilyttääksesi äidinkielen?
- Koetko menettäneesi osan identiteettiäsi muuttaessasi pois suomalaisesta kieliympäristöstä?

Seuraavat kysymykset koskevat eroavaisuuksia suomen ja ruotsin kielen välillä; käytäntöä ja tunteita. Voit hyvin pohtia mahdollista työminääsi että arkiminääsi.

- Miten määrittelet ruotsin kielitaitosi?
- Entä suomen kielitaitosi? Onko sen taso muuttunut vuosien aikana?
- Millaisia tunteita ruotsin puhuminen herättää?
- Millaisia tunteita suomen puhuminen herättää?
- Näetkö eroa siinä, kummalla kielellä on helpompi ilmaista itseään, varsinkin emotionaalisesti?
- Millainen suhteesi/asenteesi ruotsin kieleen on? Onko se muuttunut?
- Entä suhteesi/asenteesi suomen kieleen? Onko se muuttunut?

3) Tämä osio koskee etnisyyden ja kielen merkitystä. Etnisyys ja kansalaisuus kulkee usein äidinkielen kanssa käsi kädessä, mutta viimeistään toiseen maahan muuttaessa näiden merkityksille saattaa tapahtua radikaaleja muutoksia.

- Voitko määrittää jompaa kumpaa itsellesi tärkeämmäksi: suomen kieltä tai suomalaisuutta? Miksi?
- Yhdistätkö kielen kansalliseen identiteettiin vai onko se erotettavissa erilliseksi tekijäksi?
- Haluatko siviilissä ennemmin sulautua ruotsalaiseen kieliyhteisöön vai onko luontevaa ajoittain erottuakin joukosta?
- Oletko saanut erityistä (positiivista tai negatiivista) kohtelua kielellisistä syistä; esim. suomalaisen nimen, äidinkielen tai puhutun variantin vuoksi?
- Aivan lopuksi määrittele tiivistetysti, mikä on merkittävin muutos sinä aikana, jonka olet Ruotsissa asunut, suhteessa kieleen? Pitkällä aikavälillä on saattanut tapahtua isoja muutoksia asenteissa, tunteissa ja identiteetissä.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.